

Nejvyšší soud

VÝBĚR rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Ročník: XXVIII

4
2022

Výběr rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi

Výběr rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi je připravován v kolektivu soudců Nejvyššího soudu, vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva a pracovníků z oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu a má za cíl zvýšit povědomí odborné právní veřejnosti o aktuálních a konečných rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Ve snaze o maximální informovanost jsou skutkový stav a řízení u vnitrostátních soudů shrnuty stručně tak, aby měl čtenář dobrý přehled o základních důvodech stížnosti. Důraz je kladen na pečlivý výběr nejpodstatnějších částí odůvodnění rozhodnutí, které jsou předloženy. Autorské komentáře, zpracované většinou soudci Nejvyššího soudu, vystihují přínos daného rozhodnutí pro české právní prostředí, odkazy na články Úmluvy a příslušná dotčená ustanovení národního práva spolu s uvedením klíčových slov zvyšují odbornou hodnotu periodika.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Členové: JUDr. Ivo Kouřil, Mgr. Aleš Pavel, JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.,
JUDr. Vít A. Schorm, JUDr. Pavel Simon, JUDr. Milada Šámalová,
Mgr. et Mgr. Katarína Šipulová, M. St. (Oxon), Ph.D. (MUNI),
JUDr. Petr Škvain, JUDr. Robert Waltr
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník XXVIII, číslo 4/2022
ISSN 1214-3839, MK ČR E 1200

Vzor citace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva:

- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 7. 2013, Kummer proti České republice, č. 32133/11
- rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 12. 2011, Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království, č. 26766/05 a 22228/06, bod 118

OBSAH

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 30965/17 ve věci Bjarki H. Diego proti Islandu	s. 4
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 23914/15 ve věci Genderdoc-M a M. D. proti Moldavsku	s. 11
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 35582/15 ve věci I. V. T. proti Rumunsku	s. 19
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 13344/20 ve věci A. L. proti Francii	s. 25
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 698/19 ve věci Särgava proti Estonsku	s. 34
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 23126/16 ve věci Stăvilă proti Rumunsku	s. 43

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

TŘETÍ SEKCE

15. 3. 2022

VĚC BJARKI H. DIEGO PROTI ISLANDU

(rozsudek ve věci Bjarki H. Diego proti Islandu, stížnost č. 30965/17)

K postavení osoby coby obviněné v kontextu jejích procesních práv

Dotčený článek Úmluvy:

čl. 6 odst. 1

čl. 6 odst. 1 a 3 písm. a) a c)

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 37 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod

§ 32 a násl. zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

Klíčová slova:

Spravedlivý proces – nestranný soud – práva obhajoby – právo neobviňovat sebe sama

Autorský komentář:

Předkládaný rozsudek se zabývá otázkou nestranného soudu a zejména pak spravedlivého procesu v případě stěžovatele, u něhož bylo přistoupeno k odposlouchávání telefonní komunikace a k jeho výsledku formálně v postavení svědka, zatímco z hlediska vnitrostátních orgánů byl již nepochybně v pozici podezřelého, a nebyla mu tak poskytnuta některá procesní práva (kupř. nebyl poučen o právu na výslech v přítomnosti obhájce).

Soud, který v případě stěžovatele dospěl k závěru o porušení jeho práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 a čl. 3 písm. a) a c) Úmluvy, mimo jiného zdůraznil, že je třeba uplatňovat velmi přísný přezkum při posuzování, zda vláda prokázala, že v kontextu opomenutí sdělit stěžovateli obvinění a neposkytnutí včasné právní pomoci nedošlo k ohrožení celkové spravedlivosti řízení.

Rozsudek může poskytovat cenné vodítko pro české vnitrostátní orgány, neboť v praxi může nepochybně dojít k případům, kdy je určitá osoba na pomezí mezi postavením svědka a obviněného, a i v takovém případě je třeba šetřit její procesní práva.

(JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel je islandským státním příslušníkem, který působil v bance jako ředitel na úseku úvěrů a v úvěrové komisi. V roce 2008 postihla islandské bankovní instituce globální finanční krize, během které zkrachovaly tři největší banky včetně té, v níž působil stěžovatel. V návaznosti na tyto události bylo zahájeno několik trestních vyšetřování. To se dotklo mimo jiné i investiční společnosti Holt, přičemž zde se vnitrostátní orgány zaměřily rovněž na stěžovatele, který byl v rámci vyšetřování odposloucháván. Státní zástupce v žádosti o vydání příkazu k telefonnímu odposlechu uvedl, že existuje podezření ze stěžovatelovy účasti na rozhodování, jež mohlo naplňovat skutkovou podstatu trestného činu. Zprávy o odposleších posléze označovaly subjekty odposlechnů včetně stěžovatele coby podezřelé osoby.

V návaznosti na dvě ze zmíněných vyšetřování, včetně výsledku ze dne 14. 5. 2010 v souvislosti s vyšetřováním společnosti Holt, byl stěžovatel vyslýchán jako svědek. Stěžovatel byl upozorněn na svou povinnost vypovídat pravdivě a na právo neobviňovat sebe sama. Při výsledku nebyl doprovázen obhájcem ani nebyl o právu na jeho přítomnost vyrozuměn. Dne 12. 11. 2011 byl stěžovatel znovu vyslýchán již jako podezřelý, přičemž byl přítomen jím zvolený obhájce a byl upozorněn na své právo nevypovídat a případně povinnost vypovídat pravdivě, rozhodne-li se na otázky odpovídat. Jako podezřelý byl stěžovatel opět vyslýchán 17. 11. 2011. V březnu 2013 byl stěžovatel společně s dalšími osobami obžalován z podvodu spáchaného zneužitím svého postavení. Některé z údajně spáchaných skutků se týkaly půjček poskytnutých investiční společnosti Holt. V souvislosti s odposlechy a použitím prepisů stěžovatelovy komunikace s právními zástupci před prvostupňovým soudem neúspěšně žádal o zastavení trestního stíhání. Před Nejvyšším soudem pak použil obsahově obdobnou námitku, ten se však vyjádřil, že právní zástupci z prepisů nebyli obhájci stěžovatele, a tudíž použití těchto prepisů nevedlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces. Stěžovatel byl v červnu 2015 shledán vinným v šesti bodech obžaloby. Nejvyšší soud dotčené rozhodnutí částečně zrušil a stěžovatele shledal vinným ze všech sedmi bodů.

Před Soudem stěžovatel namítal zejména porušení svého práva na obhajobu ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. a) a c) Úmluvy v souvislosti s výsledkem, v němž měl být v postavení svědka, v době, kdy již byl pro vnitrostátní orgány podezřelým, čímž mělo být porušeno jeho právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

TVRZENÉ PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

23. Stěžovatel namítal, že zapojení soudce V. M. M. v jeho věci založilo porušení jeho práva na spravedlivý proces nezávislým a nestranným soudem ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jež v relevantním rozsahu zní následovně:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě ... projednána nezávislým a nestranným soudem ... který rozhodne ... o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.“

(...)

B. K věci samé

(...)

2. Posouzení Soudu

29. Soud opakuje, že nestrannost obvykle představuje neexistenci předpojatosti či podjatosti a otázku jejich existence lze posuzovat různými způsoby. Podle ustálené judikatury Soudu musí být existence nestrannosti ve smyslu čl. 6 odst. 1 posuzována podle subjektivního kritéria, pokud se jedná o přihlídnutí k osobnímu přesvědčení a chování konkrétního soudce, tj. zda soudce v daném případě prokázal jakoukoli osobní předpojatost či podjatost; a rovněž podle objektivního kritéria, tj. na základě zjištění, zda samotný soud, a kromě jiného i jeho složení, skýtały dostatečné záruky, jež by vyloučily jakoukoliv legitimní pochybnost o jeho nestrannosti (viz např. rozsudek velkého senátu ze dne 15. 12. 2005, Kyprianou proti Kypru, č. 73797/01, bod 118; rozsudek velkého senátu ze dne 15. 10. 2009, Micallef proti Maltě, č. 17056/06, bod 93; a rozsudek velkého senátu ze dne 23. 4. 2015, Morice proti Francii, č. 29369/10).

30. V rozsudku ze dne 25. 2. 2020, Sigríður Elín Sigfúsdóttir proti Islandu, č. 41382/17, Soud rozhodl, že aby mohla být v takovém kontextu zpochybněna nestrannost soudce, musí finanční zájmy dotyčného soudce přímo souviset s předmětem sporu na vnitrostátní úrovni (viz uvedený rozsudek Sigríður Elín Sigfúsdóttir, bod 53). Na základě toho Soud rozhodl, že [finanční] ztráty soudce V. M. M. způsobené krachem Landsbanki ovlivnily jeho nestrannost ve vztahu k trestnímu stíhání bývalých manažerů této banky, ale finanční ztráty jiných soudců způsobené krachem jiných bank jejich nestrannost ve vztahu k trestnímu stíhání v otázce Landsbanki neovlivnily. Finanční ztráty soudce V. M. M. způsobené krachem Landsbanki, ačkoliv byly značné, nebyly v takové výši, aby u stěžovatele vyvolaly objektivně odůvodněnou obavu z nedostatku nestrannosti v projednávané věci (tamtéž).

31. Pokud se jedná o majetkovou účast soudce V. M. M. v Kaupþing v době jejího pádu, jejich hodnota, a tedy i jeho ztráta v důsledku pádu Kaupþing, činily v té době přibližně 140 EUR (viz bod 19 výše). Tato ztráta byla velmi nízká a zdaleka nedosahovala prahové hodnoty 3 000 000 ISK, od níž by bylo nezbytné získání povolení Výboru pro justiční funkce (viz výše uvedený rozsudek Sigríður Elín Sigfúsdóttir, body 54–55). Soud tedy rovněž konstatuje, že finanční zájmy soudce V. M. M. v Kaupþing nemohly stěžovatele rozumně vést ke zpochybnění nestrannosti soudce V. M. M. při rozhodování o jeho věci.

32. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, pokud jde o požadavek nezávislého a nestranného soudu, tedy nedošlo.

TVRZENÉ PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 A 3 PÍSM. A) A C) ÚMLUVY

33. Stěžovatel tvrdil, že poskytl výpověď zvláštnímu státnímu zástupci coby svědek ve věci v době, kdy již byl považován za podezřelého, aniž by požíval práva na obhajobu, jež mu náleželo podle čl. 6 odst. 3 písm. a) a c) Úmluvy, a to v rozporu s jeho právem na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1. Článek 6 v relevantním rozsahu zní následovně:

„1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě ... projednána ... soudem ... který rozhodne ... o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.“

(...)

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

a) být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu;

(...)

c) obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují; ...”

(...)

B. Posouzení ve věci samé

2. Posouzení Soudu

a) Zda zde existovalo „trestní obvinění“

43. Úvodem Soud opakuje, že ochrana poskytovaná čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. a) a c) se vztahuje na osobu, která je předmětem „trestního obvinění“ v autonomním smyslu Úmluvy.

„Trestní obvinění“ existuje od okamžiku, kdy je jednotlivec příslušným orgánem úředně vyrozuměn o obvinění ze spáchání trestného činu, nebo od okamžiku, kdy byla jeho osobní situace podstatně ovlivněna jednáním orgánů v důsledku podezření vůči němu (viz rozsudek velkého senátu ze dne 13. 9. 2016, Ibrahim a ostatní proti Spojenému království, č. 50541/08 a 3 další, bod 249; a rozsudek velkého senátu ze dne 12. 5. 2017, Simeonovi proti Bulharsku, č. 21980/04, body 110–111).

44. Ačkoliv stěžovatel nebyl oficiálně prohlášen za podezřelého v rámci trestního vyšetřování pro účely výslechu dne 14. 5. 2010, nejedná se o rozhodující okolnost, jež by měl Soud zohlednit při určení, zda se ochrana v rámci trestněprávní větve čl. 6 na stěžovatele v rozhodné době vztahovala (viz rozsudek ze dne 5. 10. 2017, Kalēja proti Lotyšsku, č. 22059/08, bod 38 a zdroje zde citované).

45. Soud konstatuje, že stěžovatel byl jednou z osmi osob, jejichž telefony byly na základě soudních příkazů odposlouchávány po dobu dvou měsíců před jeho výslechem dne 14. 5. 2010, a že tyto osoby byly ve zprávách o průběhu odposlouchávání telefonů (viz bod 8 výše) opakovaně uváděny jako „podezřelé“. Soud dále konstatuje, že v soudních příkazech týkajících se stěžovatele zvláštní státní zástupce již 9. 3. 2010 opakovaně uvedl, že existuje podezření, že se stěžovatel podílel na rozhodnutích týkajících se údajně trestného jednání ve vyšetřovaných věcech. Tyto věci zahrnovaly vyšetřování případu Holt, které bylo předmětem výslechu dne 14. 5. 2010 a jež nakonec vyústilo v obvinění a odsouzení stěžovatele.

46. Soud uznává, že v předmětné době probíhalo několik vyšetřování ohledně činnosti Kaupþing, v nichž vyšetřovatelé neměli k dispozici všechny požadované informace ke zjištění skutečností a možných viníků v jednotlivých případech, a že stěžovatel nakonec nebyl obviněn ve všech bodech, na něž zvláštní státní zástupce ve svých žádostech o soudní příkaz odkázal.

47. Nicméně jak bylo vysvětleno výše, z dokumentace předložené Soudu vyplývá, že zvláštní státní zástupce provedl odposlech telefonů stěžovatele v souvislosti s několika vyšetřováními, včetně těch, která nakonec vedla k jeho trestnímu stíhání, a to v důsledku podezření, že se stěžovatel podílel na rozhodnutích týkajících se údajně trestného jednání ve vyšetřovaných věcech. To Soudu postačuje k tomu, aby dospěl k závěru, že stěžovatel byl v předmětné době dotčen jednáním orgánů v důsledku podezření vůči němu, a tedy že proti němu existovalo „trestní obvinění“ ve smyslu čl. 6. V důsledku toho měla být stěžovateli poskytnuta ochrana ve smyslu trestněprávní větve tohoto ustanovení nejpozději od 14. 5. 2010, a to včetně zvláštních práv obhajoby podle čl. 6 odst. 3.

b) Požadavky čl. 6 odst. 3 ve fázi vyšetřování

Obecné zásady týkající se použití čl. 6 odst. 3

48. Požadavky čl. 6 odst. 3 je třeba považovat za zvláštní aspekty práva na spravedlivý proces zaručeného čl. 6 odst. 1, a proto je třeba zkoumat námitky podle čl. 6 odst. 1 a 3 společně (viz rozsudek velkého senátu ze dne 1. 6. 2010, Gäfgen proti Německu, č. 22978/05 bod 169; a rozsudek velkého senátu ze dne 2. 11. 2010, Sakhnovskiy proti Rusku, č. 21272/03, bod 94).

49. Obecné zásady týkající se práva být informován o obvinění podle čl. 6 odst. 3 písm. a) Úmluvy byly shrnuty v rozsudku velkého senátu ze dne 1. 3. 2006, Sejdivic proti Itálii, č. 56581/00, body 89–90. Obecné zásady týkající se práva na přístup k obhájci podle čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy a jeho význam pro celkovou spravedlivost řízení byly shrnuty v rozsudku velkého senátu ze dne 9. 11. 2018, Beuze proti Belgii, č. 71409/10, body 120–150. Jednotlivé faktory, jež je třeba zohlednit při posuzování dopadu procesních pochybení ve fázi přípravného řízení na celkovou spravedlivost trestního řízení, byly vyjmenovány v rozsudku Ibrahim a ostatní (citovaný výše, bod 274).

c) Uplatnění těchto zásad v projednávané věci

50. Soud konstatuje, že na počátku výslechu ze dne 14. 5. 2010 byl stěžovatel informován o předmětu vyšetřování a o své povinnosti vypovídat pravdivě a svém právu neobviňovat sám sebe. Nebyl ovšem informován o tom, že obvinění, jež byla předmětem vyšetřování, směřovala mimo jiné i proti němu, ačkoliv, jak Soud konstatoval výše, v té době již „obvinění“ proti němu existovalo. Došlo tedy k opomenutí informovat stěžovatele již na počátku o obviněních, která byla vůči němu vznesena, ačkoliv není sporu, že o nich byl informován později. Tento nedostatek je třeba posoudit s ohledem na obecnější právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 a bude řešen v rámci posouzení celkové spravedlivosti řízení (viz výše uvedený rozsudek Sejdovic, bod 90).

51. Stěžovatel rovněž nebyl během výslechu ze dne 14. 5. 2010 informován o svém právu mít právního zástupce – což je právo, které není výslovně upraveno ve vnitrostátním právním řádu, pokud se jedná o osoby, které vypovídají jako svědci, ačkoliv, jak uvedla vláda, není ani vyloučeno. Soud nepřijímá argument vlády, že ze skutečnosti, že stěžovatel nepožádal o to, aby měl právního zástupce, lze vyvodit, že se svého práva na právního zástupce během výslechu ve skutečnosti vzdal, neboť požadavky vyplývající z judikatury Soudu pro vzdání se práva na spravedlivý proces podle čl. 6 zjevně nebyly naplněny (viz rozsudek velkého senátu ze dne 18. 12. 2018, Murtazaliyeva proti Rusku, č. 36658/05, body 117–118). Soud se tak domnívá, že v rámci tohoto výslechu zde došlo k opomenutí spočívajícímu v neposkytnutí právní pomoci stěžovateli.

52. Soud navíc nemůže připustit, že by zde byly „přesvědčivé důvody“ pro dočasné omezení práva stěžovatele na právní pomoc. Předmětné omezení plynulo pouze z toho, že stěžovatel byl v posuzované době kvalifikován spíše jako svědek než jako podezřelá osoba, a jako takové nebylo výsledkem účelového rozhodnutí, jež by mělo za následek omezení přístupu za určitým účelem podle právních předpisů, které taková omezení za výjimečných okolností připouští.

53. Uvedená situace vede Soud v rámci hodnocení dopadu tohoto opomenutí na celkovou spravedlivost řízení k uplatňování velmi přísného přezkumu (viz výše uvedené rozsudky Simeonovi, bod 118 a Ibrahim a ostatní, body 265 a 273). V projednávané věci musí Soud ověřit, zda nepřítomnost obhájce při výslechu ze dne 14. 5. 2010 měla za následek nenapravitelné narušení celkové spravedlivosti trestního řízení proti stěžovateli (viz výše uvedený rozsudek Simeonovi, bod 132).

54. Při použití takového přezkumu v souladu s prvky, jež judikatura stanovila jako nezbytné (viz bod 49 výše), Soud nejprve konstatuje, že stěžovatel nebyl z důvodu svého věku či rozumové vyspělosti zvláště zranitelný. Navíc nebyl držen ve vazbě, a mohl se tak svobodně radit s právním zástupcem jak před, tak i po svém výslechu (viz výše uvedený rozsudek Kalēja, bod 68). Význam přístupu obviněného ve vazbě k právní pomoci byl Soudem v jeho judikatuře již zdůrazněn (viz výše uvedené rozsudky Salduz, bod 54; Ibrahim a ostatní, bod 255; a Simeonovi, bod 112). Všechny uvedené prvky snižují nespravedlivost zpoždění při přístupu k právní pomoci stěžovateli.

55. Vláda uvedla, že právo na přístup k obhájci bylo pro stěžovatele méně významné z důvodu, že sám byl právníkem Nejvyššího soudu, a měl tedy svá práva znát. V této souvislosti má Soud za to, že ačkoliv jeho znalost práva mohla vést k jeho menšímu znevýhodnění oproti jiným podezřelým v obdobné situaci, nezbavilo jej to práva na obhajobu chráněného čl. 6 odst. 3 a nemělo to zásadní vliv na posouzení tvrzené nespravedlivosti řízení.

56. Vláda dále uvedla, že stěžovatel v průběhu výslechu ze dne 14. 5. 2010 neučinil žádná usvědčující prohlášení a že i když byl soudu během jeho hlavního líčení předložen přepis výslechu, nebyl ve vnitrostátních rozsudcích použit na podporu jeho odsouzení.

57. Soud ve své judikatuře někdy přikládal váhu tomu, zda stěžovatel při výslechu učinil či neučinil usvědčující prohlášení, během něhož nebylo řádně zajištěno jeho právo na obhajobu;

zda byl výslech předložen jako důkaz před vnitrostátními soudy; a zda stěžovatel měl či neměl následně možnost vzít výpovědi zpět či je zpochybnit (viz například výše uvedený rozsudek Ibrahim a ostatní, bod 274; rozsudek ze dne 17. 9. 2019, Akdağ proti Turecku, č. 75460/10, body 67–71; a rozsudek ze dne 10. 11. 2016, Sitnevskiy a Chaykovskiy proti Ukrajině, č. 48016/06 a 7817/07, bod 131). V projednávané věci s ohledem na povahu obvinění vznesených vůči stěžovateli v oblasti komplexních finančních trestných činů nelze tyto skutečnosti vyhodnotit tak jasně. Soud opakuje, že stěžovatel byl obviněn mimo jiné z toho, že se podílel na rozhodování o poskytnutí půjček Holt Investment Group Ltd. od banky v rozporu s jejími interními pravidly a bez řádného zajištění jejích zájmů. Výslech ze dne 14. 5. 2010 se těmito transakcemi podrobně zabýval. Stěžovateli tak byly položeny podrobné otázky týkající se rozhodovacích postupů v bance, kterými byla učiněna rozhodnutí o půjčkách, a jeho role v uvedeném procesu. Stěžovatel všechny otázky zodpověděl, aniž by se dovolával svého práva neobviňovat sám sebe.

58. Podstatné je, že přepis výsledku byl poté státním zastupitelstvím předložen vnitrostátním soudům (viz například výše uvedené rozsudky Beuze, bod 193 a Ibrahim a ostatní, body 307–311). Vnitrostátní soudy shledaly stěžovatele vinným na základě jeho role a účasti na rozhodování, což patřilo k otázkám projednávaným v rámci předmětného výsledku, neboť shledaly stěžovatele spolu s dalšími osobami odpovědným za poskytnutí dotčených úvěrů v rozporu s vnitřními pravidly banky a bez dostatečného zajištění jejích zájmů. Za těchto okolností a vzhledem ke skutkově složité, finanční povaze obvinění, jež se týkala právní oblasti, kde protiprávnost a trestní odpovědnost často nejsou jednoznačnými otázkami, nelze snadno určit, zda odpovědi stěžovatele v průběhu výsledku představovaly přímo usvědčující prohlášení, či nikoli. Soud nicméně připomíná, že právo neobviňovat sám sebe se neomezuje na skutečná přiznání nebo na výroky, které jsou přímo usvědčující; k tomu, aby prohlášení byla považována za sebeobviňující, stačí, aby podstatně ovlivnila postavení obviněného (viz výše uvedený rozsudek Beuze, bod 178). Soud navíc nemůže, což je důležité, odhlédnout od skutečnosti, že obžaloba více než dva měsíce před výsledkem ze dne 14. 5. 2010 odposlouchávala telefon stěžovatele, a to mimo jiné v souvislosti s vyšetřováním případu Holt – právě toto vyšetřování sloužilo jako základ pro jeho následné trestní stíhání. Vláda zpochybnila, že by cílem uvedeného sledování stěžovatele před jeho výsledkem dne 14. 5. 2010 bylo mimo jiné stanovit základy pro rozsah a obsah jeho výsledku. S ohledem na velmi přísnou úroveň přezkumu uplatňovanou za takovýchto okolností má nicméně Soud za to, že se vládě nepodařilo přesvědčivě prokázat, že tyto vyšetřovací úkony posuzované jako celek nenarušily celkovou spravedlivost řízení vedeného proti stěžovateli, a to s ohledem na povahu a rozsah obvinění vznesených proti němu a na shora popsanou zvláštní situaci.

59. Stěžovatel navíc zpochybnil, přinejmenším před Nejvyšším soudem (viz bod 37 výše), svůj výslech coby svědka, zatímco již byl podezřelým z trestných činů, jak dokládá odposlouchávání jeho telefonu od března 2014. Tvrdil, že tato okolnost měla vést k zamítnutí jeho obvinění. Nejvyšší soud se však touto konkrétní otázkou ve svém rozsudku nezabýval. Stěžovateli tedy nebyla poskytnuta možnost nápravy situace, jež byla v rozporu s požadavky Úmluvy (viz rozsudek ze dne 5. 9. 2017, Türk proti Turecku, č. 22744/07, bod 54; a rozsudek ze dne 28. 1. 2020, Mehmet Zeki Çelebi proti Turecku, č. 27582/07, bod 51). Soud tak ve svém posouzení nemůže těžit z posouzení vnitrostátních soudů, zda a do jaké míry tyto zvláštní okolnosti výsledku stěžovatele ovlivnily spravedlivost jeho řízení (viz výše uvedený rozsudek Akdağ, bod 68; a srov. rozsudek ze dne 23. 5. 2019, Doyle proti Irsku, č. 51979/17, body 94–95 a 101).

60. Jak bylo vysvětleno, Soud v projednávané věci uplatňuje velmi přísný přezkum, jenž vyžaduje, aby vláda přesvědčivě prokázala, že celková spravedlivost stěžovatelova řízení nebyla vlivem nesdělení obvinění proti němu a opožděného přístupu k právní pomoci nenapravitelně ohrožena. S ohledem na shora uvedené vláda tento úkol nesplnila (viz rozsudek

Sitnevskij a Chajkovskij, bod 86). K porušení práv stěžovatele podle čl. 6 odst. 1 a čl. 3 písm. a) a c) Úmluvy tedy došlo.

(...)

VÝROK

Z UVEDENÝCH DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *prohlašuje* stížnost za přijatelnou;
2. *rozhoduje*, že nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, pokud se jedná o požadavek nestranného a nezávislého soudu;
3. *rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. a) a c) Úmluvy;
4. *zamítá* stěžovatelův nárok na spravedlivé zadostiučinění.

(Zpracoval Mgr. Bc. Jan Bena)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
DRUHÁ SEKCE
14. 12. 2021
VĚC GENDERDOC-M a M. D. proti MOLDAVSKU
(Rozsudek ve věci Genderdoc-M a M. D. proti Moldavsku,
stížnost č. 23914/15)

Účinné vyšetřování napadení motivovaného sexuální orientací

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 3 ve spojení s čl. 14 Úmluvy

Odkazy na českou právní úpravu:
čl. 3 odst. 1 a 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod
§ 146 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku

Klíčová slova:
Diskriminace – sexuální orientace – účinné vyšetřování – diskriminační motiv

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí se týká případu vedení neúčinného vyšetřování ve věci stěžovatele, jenž byl fyzicky napaden jinou osobou sedmi údery do hlavy a třemi kopy, čímž mu byl způsoben mimo jiné otřes mozku. Jeho zranění byla posouzena jako lehká a trestní vyšetřování vedeno nebylo. Podstatné je, že důvodem těchto napadení byla sexuální orientace stěžovatele. Soud shledal, že šlo o situaci, kdy stěžovatel byl vystaven ponižujícímu zacházení, v souvislosti s homofobním podtextem, a vzhledem k okolnostem v této věci byly vnitrostátní orgány povinny věc prošetřit, což se nestalo, a proto Soud dospěl k závěru, že došlo k porušení článku 3 ve spojení s článkem 14 Úmluvy. S odkazem na svou dosavadní judikaturu vyslovil, že při vyšetřování násilných incidentů, jako je špatné zacházení, mají vnitrostátní orgány povinnost podniknout veškeré přiměřené kroky k odhalení možných diskriminačních motivů, což je podle Soudu obtížný úkol. Povinnost žalovaného státu vyšetřit možné diskriminační motivy násilného činu je povinností vyvinout maximální úsilí a není absolutní. Vnitrostátní orgány musí učinit vše, co je za daných okolností přiměřené, aby shromáždily a zajistily důkazy, prozkoumaly všechny dostupné prostředky k odhalení pravdy a vydaly plně odůvodněná, nestranná a objektivní rozhodnutí, aniž by vynechávaly podezřelé skutečnosti, které mohou naznačovat násilí vyvolané mimo jiné i diskriminací na základě pohlaví či orientace.

V této souvislosti je vhodné zmínit, že by v činu, jenž je v rozhodnutí naznačen, bylo možné podle českého trestního práva shledávat naplnění znaků přečinu ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle odstavce 2 písm. e) cit. ust., by dány nebyly, neboť jimi jsou skutečná nebo domnělá rasa, příslušnost k etnické skupině, národnosti, politické přesvědčení, či vyznání, a tedy na sexuální orientaci nedopadají. V českém trestním zákoníku nejsou výslovně zahrnuty trestné činy motivované sexuální orientací a genderovou identitou, ač z principu lidské důstojnosti a rovnosti v právech plyne zákaz diskriminace lidí na základě sexuální orientace či genderové identity (srov. např. rozsudek ze dne 21. 12. 1999, Salgueiro da Silva Mouta proti Portugalsku, č. 33290/96), a stát

má tedy povinnost chránit i tuto skupinu obyvatel před diskriminací a před útoky na jejich autonomii, tělesnou integritu, bezpečnost či dokonce život.

Z důvodu, že české trestní právo uvedenou ochranu neposkytuje, a to přesto, že v Osnově k trestnímu zákoníku z let 2006 s ní bylo počítáno (viz Šámal. P. *Osnova trestního zákoníku 2004 – 2006*. Praha. C. H. Beck. 2006, s. 147, 151, 152. 154), bude zřejmě v blízké budoucnosti zapotřebí za účelem dostatečné trestněprávní ochrany LGBTQIA+ komunity před nenávisťnými útoky novelizovat v trestním zákoníku uvedené základní skutkové podstaty a také nově vymezit přitěžující okolnosti, které rovněž v § 42 tr. zákoníku v současné době okolnost sexuální orientace nezahrnují (viz Vládní strategie rovnosti a odstraňování bariér důstojného života LGBT+ lidí v ČR 2021-2026. Zmocněnkyně vlády pro lidská práva, Výbor pro sexuální menšiny Rady vlády pro lidská práva, dostupné na <https://www.vlada.cz>).

(JUDr. Milada Šámalová)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel Genderdoc-M je asociace se sídlem v Kišiněvu; zastupuje zájmy LGBT komunity v Moldavské republice. Stěžovatel M. D. se narodil v roce 1998 a žije v Balti. (Skutkový stav týkající se stěžovatele Genderdoc-M ohledně prohlášení M. vůči LGBT komunitě byl vypuštěn zpracovatelem, neboť Soud se jím věcně nezabýval a stížnost v této části zamítl jako nepřijatelnou (viz body 23. až 26. níže).

Dne 5. 10. 2014 byl stěžovatel M. D. (dále „stěžovatel“) fyzicky a verbálně obtěžován na ulici skupinou nezletilých ve věku 12 až 14 let, kteří ho označili za gaye, video zachycující celý incident bylo umístěno na internet. Následně dne 17. 10. 2014 oslovil stěžovatele na ulici A. P. a urazil ho za to, že je gay, s tím, že ho zná ze zmiňovaného videa. Dne 20. 10. 2014 ho A. P. znovu potkal a po krátké výměně názorů ho zbil. Téhož dne podal stěžovatel trestní oznámení na policejním inspektorátu v Balti. Podle jeho výpovědi ho A. P. strčil a poté, co stěžovatel protestoval, se ho A. P. zeptal na jeho jméno a „bez jakéhokoli důvodu ho udeřil sedmkrát do hlavy a třikrát ho kopl“, slovně ho ten den nenapadl. Během podání vysvětlení na policii dne 29. 10. 2014 stěžovatel dodal, že mu A. P. dne 17. 10. 2014 řekl, že ho poznal, protože ho viděl na internetu. Nazval ho „teploušem“ a „pedofilem“. Ve vztahu k tomuto incidentu stěžovatel nepodal trestní oznámení, protože si nemyslel, že je to tak vážné a odpustil A. P. jeho urážky. Vyšetřovatel nechal zpracovat znalecký posudek, jímž bylo zjištěno, že stěžovatel utržil podlitinu pod pravým okem, oděrku na čele, mnohočetné oděrky na bradě a otřes mozku. Znalec kvalifikoval zranění jako lehká.

Dne 17. 11. 2014 státní zástupce v Balti odmítl zahájit trestní stíhání, protože jednání A. P. nebylo trestným činem, nicméně shledal, že A. P. stěžovatele identifikoval jako homosexuála z videa, které viděl na internetu, a potvrdil výše uvedené skutečnosti. Dále zjistil, že A. P. zmlátil stěžovatele ne proto, že byl homosexuál, ale proto, že si nadměrně stěžoval na náhodné odstrčení. Navíc dne 20. 10. 2014 A. P. nahlas neřekl nic o tom, že by druhý stěžovatel byl homosexuál. Státní zástupce zahájil s A. P. správní řízení o přestupku pro úmyslné ublížení na zdraví.

Dne 1. 12. 2014 právní zástupkyně Genderdoc-M, která zastupovala i stěžovatele, podala stížnost proti rozhodnutí ze dne 17. 11. 2014 u státního zastupitelství v Balti. Stěžovala si mimo jiné na to, že orgány činné v trestním řízení nečinily žádné vyšetřovací úkony, kromě výslechu druhého stěžovatele a A. P. Státní zástupce dokonce oficiálně nezařadil do spisu fotografie prokazující rozsah zranění druhého stěžovatele. Stížnost byla zamítnuta jako neopodstatněná. Opravné prostředky proti tomuto rozhodnutí státního zastupitelství nebyly úspěšné.

Dozorující soudce Okresního soudu v Balti konstatoval, že zranění způsobená stěžovateli byla lehká, a proto se na ně nevztahovala žádná skutková podstata. Pokud jde o trestní

oznámení podle § 176 moldavského trestního zákona, soudce zjistil, že během řízení stěžovatel nikdy nežádal, aby byl A. P. stíhán za diskriminační jednání na základě sexuální orientace. Během výslechu poznamenal, že A. P. mu nadával, ale nezmínil se o žádné diskriminaci. Právní zástupkyně stěžovatele v odvolání proti tomuto rozhodnutí tvrdila, že oběti nepřísluší právní kvalifikace údajných protiprávních činů spáchaných na ní, přičemž stěžovatel jasně uvedl, že ho A. P. identifikoval jako homosexuála poté, co viděl video na internetu, a kvůli této skutečnosti ho napadl. Státní zástupce se navíc ve svém rozhodnutí ze dne 17. 11. 2014 jasně vypořádal s tvrzením stěžovatele, že byl zbit za to, že byl homosexuál. Přestože státní zástupce toto tvrzení odmítl, zjevně o něm věděl, takže nelze říci, že by na to stěžovatel výslovně nepoukazoval. Rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení nezahájit trestní stíhání podporovalo trestné činy z nenávisti a podporovalo pocit beztrestnosti za spáchání takových trestných činů. Odvolací soud potvrdil rozsudek prvoinstančního soudu na základě shodných důvodů. Zejména zdůraznil, že stěžovatel v trestním oznámení odkazoval na násilné jednání vůči němu, ale nikoli na diskriminaci. Stěžovatel rovněž neuvedl, které konkrétní úkony nebyly vyšetřovacím orgánem řádně provedeny, a která z jeho práv byla porušena v důsledku volby vedení správního a nikoli trestního řízení.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKŮ 8 A 14 ÚMLUVY (PROHLÁŠENÍ ZE STRANY M.)

23.–26. Soud ve vztahu ke stížnosti asociace Genderdoc-M ohledně prohlášení učiněných M. dospěl k závěru, že je neslučitelná *ratione personae* s ustanoveními Úmluvy ve smyslu článku 35 odst. 3 písm. a), a proto ji zamítl jako nepřijatelnou v souladu s článkem 35 odst. 4 (pozn. zpracovatele, viz odkazy na judikaturu k tomuto závěru v originálním textu rozsudku).

II. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKŮ 3, 8 A 14 ÚMLUVY (PORUŠENÍ VE VZTAHU K DRUHÉMU STĚŽOVATELI)

27. Stěžovatel podle článků 3, 8 a 14 Úmluvy namítal, že úřady nevedly účinné vyšetřování a nepotrestaly násilí vůči němu, které bylo motivováno homofobií agresora.

28. Články 3, 8 a 14 zní následovně:

Článek 3

“Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.”

Článek 8

“1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.”

Článek 14

“Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

A. Přijatelnost

29. Soud poznamenává, že stížnost podaná druhým stěžovatelem podle článků 3 a 8 (jak samostatně, tak společně s článkem 14) týkající se násilných činů proti němu z důvodu jeho sexuální orientace není zjevně neopodstatněná ani nepřijatelná pro žádné jiné důvody uvedené v článku 35 Úmluvy. Tato část stížnosti tedy musí být prohlášena za přijatelnou.

B. Hodnocení Soudu

1. Vyjádření procesních stran

30. Stěžovatel uvedl, že ačkoli jej informoval o diskriminačním motivu útoku dne 20. 10. 2014, tak vyšetřovatel neshromáždil nabízející se důkazy tím, že by zjistil, zda neexistovala nějaká videokamera pokrývající místo incidentu, nebo zajistil jakékoli očitě svědky, zejména z řad prodejců z okolních obchodů. Vzhledem k tomu, že neexistuje žádná policejní zpráva o identifikaci možných očitých svědků, lze předpokládat, že nebyl učiněn žádný pokus o takovou identifikaci.

31. Vláda tvrdila, že vnitrostátní orgány provedly účinné vyšetřování špatného zacházení se stěžovatelem. Musely vycházet z prohlášení stěžovatele a A. P., jakož i ze soudních znaleckých posudků. Nebylo možné shromáždít žádné další důkazy, protože takové důkazy neexistovaly. Zejména tento incident nebyl nikým natočen. Nebyli identifikováni žádní očití svědci a jediná videokamera pokrývající příslušnou oblast byla instalována v roce 2016, tedy až po předmětných událostech. Zákon navíc vnitrostátním orgánům neukládal povinnost podávat hlášení pokaždé, když hledaly očitě svědky, avšak ony ani žádné neidentifikovaly. Vláda tvrdila, že neexistují žádné důkazy o homofobních důvodech pro útok A. P. na druhého stěžovatele; prostý fakt, že konflikt vznikl mezi dvěma soukromými osobami, by neměl vyvolávat porušení článku 14 Úmluvy pouze proto, že jeden z nich je náhodou homosexuál.

32. Organiace Equal Rights Trust uvedla, že i kdyby Soud shledal porušení článku 3, měla by být věnována samostatná pozornost možnému porušení článku 14, kdykoli došlo *prima facie* k případu, že násilí bylo založeno na otázkách pohlaví či orientace. Bylo to proto, že diskriminační násilí se kvalitativně odlišuje od jiných forem násilí a uznání toho bylo zásadní pro správné pochopení jeho příčin, důsledků a možných řešení. V tomto světle bylo třeba posoudit pozitivní závazky členského státu podle článku 14, zejména pokud jde o povinnosti prevence, ochrany, vyšetřování a stíhání, jakož i povahu jakékoli reparace, která by mohla být ze strany vnitrostátních orgánů vyžadována.

2. Rozhodnutí ve věci samé

(a) Předběžné otázky

33. Soud má za to, že povinnost vnitrostátních orgánů předcházet násilí motivovanému nenávistí ze strany soukromých osob, jakož i vyšetřovat existenci možné souvislosti mezi diskriminačním motivem a násilným aktem, může spadat do procesního aspektu článku 3 Úmluvy, ale může být také považována za součást pozitivní odpovědnosti vnitrostátních orgánů podle článku 14 Úmluvy zajistit základní hodnoty zakotvené v článku 3 bez diskriminace. Vzhledem k souhře těchto dvou ustanovení mohou otázky, jako jsou ty v projednávané věci, skutečně spadat do přezkumu pouze podle jednoho z obou ustanovení, aniž by se jednalo o samostatnou otázku podle druhého, nebo mohou vyžadovat současné zkoumání podle obou článků. To je otázka, kterou je třeba v každém případě rozhodnout s ohledem na skutkový stav a povahu vznesených obvinění (viz rozsudek ze dne 13. 12. 2005, Bekos a Koutropoulos proti Řecku, č. 15250/02, bod 70; rozsudek ze dne 24. 7. 2012, B. S. proti Španělsku, č. 47159/08,

bodů 59, 63; a rozsudek ze dne 7. 10. 2014, Begheluri a ostatní proti Gruzii, č. 28490/02, bod 171).

34. Při specifických okolnostech projednávaného případu, s ohledem na tvrzení stěžovatele, že násilí páchané na něm mělo homofobní podtext, vedoucí ke špatnému zacházení s ním, a že bylo dostatečně závažné, aby dosáhlo příslušné hranice, a že úřady dostatečně nevyšetřily, že násilí bylo motivováno předsudky, se Soud domnívá, že nejvhodnějším způsobem postupu by bylo podrobit stěžovatelovy námitky souběžnému dvojímu posouzení podle článku 3 ve spojení s článkem 14 Úmluvy (srov. rozsudek ze dne 11. 3. 2014, Abdu proti Bulharsku, č. 26827/08, bod 31).

(b) Obecné principy

35. Soud opakuje, že špatné zacházení musí dosáhnout minimální úrovně závažnosti, má-li spadat do působnosti článku 3. Posouzení tohoto minima je relativní: závisí na všech okolnostech případu, jako je povaha a kontext zacházení, jeho trvání, jeho fyzické a psychické následky pro oběť a v některých případech pohlaví, věk a zdravotní stav oběti (viz rozsudek ze dne 25. 3. 1993, Costello-Roberts proti Spojenému království, bod 30). Kromě toho nelze článek 3 omezit na činy špatného fyzického zacházení; zahrnuje také způsobování psychického utrpení. Zacházení tedy lze kvalifikovat jako ponižující, když v obětech vzbuzuje pocity strachu, úzkosti a méněcennosti, které je mohou ponížít a degradovat (viz rozsudek velkého senátu ze dne 1. 6. 2010, Gäfgen proti Německu, č. 22978/05, bod 103, a rozsudek ze dne 28. 5. 2013, Eremia proti Moldavské republice, č. 3564/11, bod 54). Soud dále připomíná, že diskriminační zacházení jako takové může v zásadě představovat ponižující zacházení ve smyslu článku 3, pokud dosáhne požadované úrovně závažnosti, která představuje urážku lidské důstojnosti. Přesněji řečeno, zacházení, které je založeno na predisponované zaujatosti ze strany heterosexuální většiny vůči homosexuální menšině, může v zásadě spadat do působnosti článku 3 (viz rozsudek ze dne 25. 7. 2000, Smith a Grady proti Spojenému království, č. 33985/96 a č. 33986/96, bod 121). Diskriminační poznámky a urážky musí být v každém případě považovány za přitěžující faktor při zkoumání daného případu špatného zacházení ve světle článku 3 (viz rozsudek ze dne 14. 12. 1973, Východoafrická Asiaté proti Spojenému království, č. 4403/70, a rozsudek ze dne 12. 7. 2005, Moldavsko a ostatní proti Rumunsku, č. 41138/98 a č. 64320/01, bod 111). Při posuzování stížnosti o porušení článku 3 Úmluvy Soud přijímá důkazní standard „mimo rozumnou pochybnost“. Takový důkazní podklad může vyplývat z koexistence dostatečně silných, jasných a souhlasných úsudků nebo podobných nevyvrácených skutkových předpokladů (viz rozsudek ze dne 2. 12. 2004, Farbutuhs proti Lotyšsku, č. 4672/02, bod 54).

1. Článek 1 Úmluvy ve spojení s článkem 3 ukládá státům pozitivní povinnost zajistit, aby jednotlivci spadající do jejich jurisdikce byli chráněni před všemi formami špatného zacházení zakázaného podle článku 3, včetně případů, kdy takové zacházení činí soukromé osoby (viz rozsudek ze dne 23. 9. 1998, A. proti Spojenému království, bod 22). Tato povinnost by měla zahrnovat účinnou ochranu mimo jiné určité osoby nebo osob před trestnými činy třetí strany, jakož i přiměřené kroky k zamezení špatného zacházení, o kterém vnitrostátní orgány věděly nebo vědět měly (viz rozsudek ze dne 28. 1. 2014, T. M. a C. M. proti Moldavské republice, č. 26608/11, bod 38). Kromě toho článek 3 vyžaduje, aby úřady provedly účinné oficiální vyšetřování údajného špatného zacházení, a to i v případě, že se takového zacházení dopustily soukromé osoby (viz rozsudek ze dne 4. 12. 2003, M. C. proti Bulharsku, č. 39272/98, bod 151). Aby bylo vyšetřování považováno za „účinné“, mělo by být v zásadě schopné vést ke zjištění skutkových okolností případu a k identifikaci a případně potrestání odpovědných osob (viz rozsudek velkého senátu ze dne 30. 3. 2016, Armani Da Silva proti Spojenému království, č. 5878/08, bod 243). Nejedná se o povinnost výsledku, ale jeden z prostředků. V této souvislosti Soud často posuzoval, zda vnitrostátní orgány reagovaly dostatečně rychle na

incidenty oznámené v relevantní době. Bylo při tom zohledněno, zda došlo k zahájení vyšetřování, zpoždění při pořizování vyjádření stran a též bylo přihlédnuto k délce doby uplynulé do zahájení vyšetřování (viz rozsudek ze dne 4. 3. 2008, Stoica proti Rumunsku, č. 42722/02, bod 67).

37. Při vyšetřování násilných činů, jako je špatné zacházení, mají vnitrostátní orgány povinnost podniknout veškeré přiměřené kroky k odhalení možných diskriminačních motivů, což je podle Soudu obtížný úkol. Povinnost žalovaného státu vyšetřit možné diskriminační motivy násilného činu je povinností vyvinout maximální úsilí a není absolutní. Vnitrostátní orgány musí učinit vše, co je za daných okolností přiměřené, aby shromáždily a zajistily důkazy, prozkoumaly všechny praktické prostředky k odhalení pravdy a vydaly plně odůvodněná, nestranná a objektivní rozhodnutí, aniž by vynechávaly podezřelé skutečnosti, které mohou naznačovat násilí vyvolané např. rasovou nebo náboženskou nesnášenlivostí nebo násilí motivované diskriminací na základě pohlaví či orientace (viz rozsudek ze dne 3. 5. 2007, Členové Gldanské Kongregace svědků Jehovových a ostatní proti Gruzii, č. 71156/01, body 138–142; rozsudek ze dne 16. 7. 2013, Mudric proti Moldavské republice, č. 74839/10). Tam, kde existuje podezření, že diskriminační postoje vyvolaly násilný čin, je zvláště důležité, aby oficiální vyšetřování bylo vedeno rázně a nestranně s ohledem na potřebu neustále znovu prosazovat, že společnost odsuzuje takové činy, a zachovat důvěru menšinových skupin ve schopnost vnitrostátních orgánů je chránit před diskriminačně motivovaným násilím. Dodržování pozitivních závazků státu vyžaduje, aby vnitrostátní právní systém prokázal svou schopnost prosazovat normy trestního práva proti pachatelům takových násilných činů (rozsudek ze dne 14. 1. 2021, Sabalić proti Chorvatsku, č. 50231/13, bod 95). Zacházet s násilím a brutalitou s diskriminačním záměrem na stejné úrovni jako s případy, které žádný takový přesah nemají, by znamenalo zavírat oči před zvláštní povahou činů, které zvláště ničí základní práva. Nerozlišování ve způsobu, jakým jsou řešeny situace, které jsou zásadně odlišné, může představovat neodůvodněné zacházení neslučitelné s článkem 14 Úmluvy (viz například výše citovaný rozsudek Begheluri a ostatní proti Gruzii, bod 173).

(c) Aplikace těchto principů na skutkový stav v projednávaném případě

38. Soud poznamenává, že podle stěžovatele jej A. P. sedmkrát udeřil do hlavy a třikrát kopnul. Zatímco zranění nalezená na jeho těle byla považována za lehká, vláda nepopřela, že článek 3 byl v projednávané věci použitelný. Soud opakuje, že vystavení osoby špatnému zacházení, které dosáhne minimální úrovně závažnosti, obvykle zahrnuje skutečné tělesné zranění nebo intenzivní fyzické nebo duševní utrpení. Avšak i při absenci těchto vlastností, kdy zacházení ponižuje nebo degraduje jednotlivce, projevuje nedostatek respektu nebo snižuje jeho lidskou důstojnost nebo vzbuzuje pocity strachu, úzkosti nebo méněcennosti, které mohou zlomit morální a fyzický odpor jednotlivce, může být charakterizováno jako ponižující a také spadá pod zákaz stanovený v článku 3. Může stačit, že oběť je ponižena ve svých vlastních očích, i když ne v očích ostatních (viz rozsudek velkého senátu ze dne 25. 6. 2019, Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku, č. 41720/13, bod 118).

39. Soud má za to, že vzhledem k nevyprovokovanému napadení, včetně deseti ran do různých částí jeho těla, byl stěžovatel vystaven ponižujícímu zacházení, a to i bez jakéhokoli homofobního podtextu, jehož existenci byly vnitrostátní orgány povinny prošetřit. Proto má za to, že článek 3 byl použitelný na skutkové okolnosti projednávané věci.

40. Stěžovatel netvrdil, že by si vnitrostátní orgány měly být jakkoli vědomy reálného rizika bezprostředního útoku na něj a nezabránilly mu. Spíše tvrdil, že vyšetřování události bylo neefektivní a že v případě A. P. nebylo uplatněno ustanovení zákona speciálně přijaté za účelem boje proti zločinům z nenávisli (§ 176 moldavského trestního zákoníku).

41. V této souvislosti Soud, stejně jako vláda, poznamenává, že v původním trestním oznámení podaném u vnitrostátních orgánů dne 20. 10. 2014 nebyla konkrétně zmíněna

diskriminace ani v něm nebylo uvedeno, že špatné zacházení bylo výsledkem homofobního postoje A. P. Ve skutečnosti stěžovatel ve své stížnosti uvedl, že ho A. P. napadl bez jakéhokoli důvodu a kromě toho, že se zeptal na jméno oběti, téměř nic neřekl. To byl jeden z hlavních důvodů, proč soudy potvrdily rozhodnutí státních zástupců nezahájit trestní stíhání proti A. P.

42. Při podání trestního oznámení ve stejný den, kdy s ním bylo špatně zacházeno, se však stěžovatel zjevně stále zotavoval z napadení, zejména z otřesu mozku. Soud se domnívá, že by bylo příliš formalistické, kdyby vnitrostátní orgány zakládaly celé své vyšetřování vážného obvinění ze špatného zacházení pouze na prvním oznámení oběti, která se zotavovala z útoku, a nebraly v úvahu jakákoli další podaná vysvětlení. V této souvislosti je třeba poznamenat, že již v původním trestním oznámení stěžovatel zmínil, že se na něj A. P. obrátil o tři dny dříve a urážel ho pomocí nadávek. V dalším vyjádření učiněném devět dní po události upřesnil, o jaký druh slov se jednalo, konkrétně „teplouš“ a „pedofil“, a dodal, že ho A. P. poznal na základě videa na internetu. Video týkající se stěžovatele ho jasně identifikovalo jako homosexuála a ukazovalo, jak ho ostatní urážejí a ponižují za to, že je homosexuál. Ze všeho výše uvedeného mělo být orgánům zřejmé, že stěžovatel si ve skutečnosti stěžoval nejen na násilí samotné, ale také na jeho prvotní homofobní příčiny.

43. Za takových okolností je obtížné pochopit úvahy vnitrostátních soudů v tom smyslu, že stěžovatel si nikdy nestěžoval na diskriminaci ani netvrdil, že násilí páchané na něm bylo motivováno nenávistí vůči němu jako homosexuálovi. Tato úvaha navíc naznačuje, že vnitrostátní orgány nikdy vážně nezkoumaly možnost, že by špatné zacházení se stěžovatelem bylo trestným činem z nenávisti, protože státní zástupce vycházel pouze z prohlášení obou stran konfliktu a ze soudního znaleckého posudku. Několik dalších procesních pochybení zmíněných v opravných prostředcích podaných u soudů, jako je neidentifikování a nevyslechnutí potenciálních svědků, neprovedení ohledání místa činu nebo nezahrnutí fotografií zachycujících zranění druhého stěžovatele po útoku do spisu tento postoj jen potvrzují.

44. Navíc s ohledem na lehčí zranění, která stěžovatel utrpěl, a z toho vyplývající neaplikovatelnost trestního zákoníku pro špatné zacházení jako takové, znamenala nepřítomnost či přítomnost diskriminačního motivu rozdíl mezi uplatněním velmi mírných správních sankcí nebo trestních sankcí. Skutečnost, že vnitrostátní orgány ani nezahájily formální trestní vyšetřování obvinění vznesených stěžovatelem, od počátku podkopala jejich schopnost prokázat tuto zásadní okolnost.

45. Soud tak konstatuje, že vnitrostátní orgány nesplnily svou procesní povinnost vyšetřit útok ze dne 20. 10. 2014 vůči druhému stěžovateli, se zvláštním důrazem na odhalení jakéhokoli diskriminačního motivu násilí. Absence takového smysluplného vyšetřování podkopává důvěru veřejnosti v antidiskriminační politiku státu.

46. Soud tudíž dospívá k závěru, že v tomto případě došlo k porušení pozitivního závazku žalovaného státu podle článku 3 ve spojení s článkem 14 Úmluvy.

III. DALŠÍ TVRZENÁ PORUŠENÍ ÚMLUVY

47. Stěžovatel rovněž namítal porušení článku 8 Úmluvy samostatně i ve spojení s článkem 14 v důsledku stejných událostí, které byly zkoumány podle článku 3.

48. S ohledem na svá zjištění týkající se námitek podle článků 3 a 14 výše Soud nepovažuje za nutné zkoumat výhrady podle článků 8 a 14 samostatně.

IV. APLIKACE ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

49. Článek 41 Úmluvy zní:

“Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.”

A. Nemajetková újma

50. Stěžovatel požadoval 20.000 EUR jako náhradu nemajetkové újmy. Uvedl, že se musel skrývat, aby se ochránil, a že mu vnitrostátní orgány odmítly poskytnout ochranu oběti.

51. Vláda tvrdila, že požadovaná částka byla nepřiměřená a neodůvodněná.

52. Soud přiznává druhému stěžovateli částku 7.500 EUR jako náhradu nemajetkové újmy, včetně jakékoli případné daně.

(...)

VÝROK

Z těchto důvodů Soud:

1. *Prohlašuje* stížnost podanou stěžovatelem podle článků 3, 8 a 14 za přijatelnou a zbytek stížnosti za nepřijatelný;

2. *Rozhoduje*, že došlo k porušení článku 3 Úmluvy ve spojení s článkem 14;

3. *Rozhoduje*, že není nutné přezkoumávat stížnost podanou stěžovatelem podle článku 8 ve spojení s článkem 14;

4. *Rozhoduje*,

(a) že žalovaný stát má zaplatit stěžovateli, do tří měsíců ode dne nabytí právní moci rozsudku v souladu s článkem 44 odst. 2 Úmluvy následující částky převedeny na moldavské leie v kurzu panujícím ke dni rozhodnutí:

(i) 7.500 EUR (sedm tisíc pět set eur), včetně případné daně, z titulu nemajetkové újmy;

(ii) 1.500 EUR (tisíc pět set eur), včetně případné daně, z titulu náhrady nákladů řízení;

(b) že od uplynutí výše uvedené lhůty tří měsíců až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;

5. *Zamítá* zbytek nároku stěžovatele na spravedlivé zadostiučinění.

(zpracoval Mgr. Josef Zelinka)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
ČTVRTÁ SEKCE
20. 1. 2022
VĚC I. V. T. PROTI RUMUNSKU
(rozsudek ve věci I. V. T. proti Rumunsku, stížnost č. 35582/15)

K vyvažování práva na respektování soukromého života nezletilé osoby s právem médií na svobodu projevu

Dotčený článek Úmluvy:
Čl. 8

Odkazy na českou právní úpravu:
čl. 10 Listiny základních práv a svobod
§ 81, § 84–90, § 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Klíčová slova:
Ochrana osobnosti – respektování soukromého života – svoboda projevu – podoba člověka – sdělovací prostředky – nezletilá osoba

Autorský komentář:

V komentovaném rozsudku se Soud zabýval nalezením spravedlivé rovnováhy mezi právem jednotlivce na ochranu soukromého života dle čl. 8 Úmluvy na straně jedné a právem média na svobodu projevu a šíření informací dle čl. 10 Úmluvy na straně druhé. V dané věci stěžovatelka jako nezletilá (v jedenácti letech) poskytla rozhovor televizi, ve kterém se vyjadřovala k tragické nehodě na školním výletě, při němž zahynula její spolužačka. Rozhovor byl se stěžovatelkou veden bez udělení souhlasu rodičů či jiné k tomu příslušné osoby. Po odvysílání rozhovoru čelila stěžovatelka negativním reakcím ze strany spolužáků a učitelů. U vnitrostátních soudů se neúspěšně domáhala náhrady nemajetkové újmy, kterou odvysíláním reportáže utrpěla.

Soud v rámci posouzení věci na úvod zdůraznil, že čl. 8 Úmluvy neukládá státům pouze negativní, ale i pozitivní závazek spočívající v povinnosti přijmout opatření za účelem zajištění respektování soukromého života i v rámci vzájemných vztahů mezi jednotlivci. Připomněl také, že v případě nezletilých dětí stát nesmí zapomínat na jejich zvýšenou zranitelnost. S odkazem na kritéria vyplývající z jeho dřívější judikatury následně zkoumal, zda vnitrostátní soudy v dané věci našly spravedlivou rovnováhu mezi ochranou soukromého života stěžovatelky a právem protistrany na svobodu projevu.

Soud zohlednil nízký věk stěžovatelky a její neznámost u veřejnosti, malý přínos, který odvysílání jejího rozhovoru mohlo přinést do diskuse o veřejném zájmu (vzhledem k tomu, že šlo o nezletilou osobu, která ani nebyla osobně svědkem dané události), a zvláštní zájem nezletilé osoby na účinné ochraně jejího soukromého života. Jelikož byla stěžovatelka nezletilou osobou, za důležitý prvek pro posouzení dané věci Soud považoval udělení předchozího souhlasu jejích rodičů s odvysíláním rozhovoru. V této souvislosti se tak vymezil

proti postupu vyšších vnitrostátních soudů, které udělení souhlasu rodičů nepovažovaly za relevantní aspekt. Odmítl argumentaci odvolacího soudu, že předchozí souhlas rodičů je pouhým formálním aspektem. Dle Soudu dále odvolací soud náležitě nezohlednil povinnosti uložené čl. 8 Úmluvy na ochranu soukromého života stěžovatelky. Vnitrostátním soudům dále vytkl chybějící posouzení, zda byla podobě stěžovatelky poskytnuta účinná ochrana, zejména že důkladně nezkoumaly kroky, které žalovaná společnost podnikla za účelem ochrany totožnosti stěžovatelky. Soud tak uzavřel, že vnitrostátní soudy v dané věci nenalezly spravedlivou rovnováhu mezi dotčenými zájmy, a konstatoval porušení stěžovatelčina práva na respektování jejího soukromého života.

Závěry Soudu v komentovaném rozsudku mohou být přínosné pro českou rozhodovací praxi při projednávání obdobných případů. Rozsudek může být taktéž přínosný pro vnitrostátní sdělovací prostředky při volbě způsobů, jak informovat o určitých událostech, které jsou z jejich pohledu předmětem veřejného zájmu. V případech podobných tomuto, kde dojde k neštěstí v rámci školního kolektivu, nepochybně bude existovat značný zájem médií o informování veřejnosti, stejně tak jako zájem veřejnosti o informace, neboť se v neposlední řadě bude jednat o značně emotivní případy. I tak se nicméně média musí vyvarovat snah o „senzaci“ a informovat přiměřeným způsobem, aby nedošlo k poškození práv jednotlivců, zvláště pak nezletilých osob.

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatelka je rumunskou státní příslušnicí, která v roce 2012, kdy jí bylo pouhých jedenáct let, poskytla televizi rozhovor, který s ní reportér natočil před její školou, v nepřítomnosti jejích rodičů, blízkých příbuzných nebo učitelů a bez předchozího souhlasu kohokoli z nich. Rozhovor se týkal tragédie během školního výletu, kterého se neúčastnila, a při kterém vypadla z vlaku a tragicky zahynula její spolužačka. V rozhovoru stěžovatelka mimo jiné uvedla, že o žáky mělo být lépe postaráno, aby bylo zajištěno jejich bezpečí. Příslušný mediální příspěvek byl následně vysílán i zveřejněn na internetových stránkách televize s titulkem: „Spolužáci dívky, která vypadla z vlaku, jsou šokováni. Žačka šla na toaletu, když došlo k tragédii“. Stěžovatelku v reportáži rozpoznali její spolužáci a učitelé. V návaznosti na poskytnutý rozhovor následně čelila jejich nepříznivým reakcím. Z těchto důvodů se stěžovatelka před vnitrostátními soudy domáhala finančního odškodnění po televizní společnosti za utrpěnou nemajetkovou újmu. Zatímco u prvostupňového soudu uspěla a bylo jí přisouzeno finanční odškodnění, soudy dalších instancí byly již opačného názoru, a to zejména s ohledem na novinářskou svobodu a veřejný zájem. Taktéž argumentovaly, že souhlas rodičů by v dané věci neučinil rozdíl.

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 8 ÚMLUVY

32. Stěžovatelka namítala, že vnitrostátní orgány nezajistily ochranu jejího práva na respektování soukromého života, zejména práva na respektování její podoby, jak je stanoveno v čl. 8 Úmluvy, který v relevantním rozsahu zní takto:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého ... života ...

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

(...)

2. Posouzení soudu

(a) Obecně

45. Soud opakuje, že ačkoli je základním cílem čl. 8 Úmluvy chránit jednotlivce před svévolnými zásahy ze strany orgánů veřejné moci, tento článek neukládá státu pouze povinnost zdržet se takových zásahů. Kromě tohoto negativního závazku mohou existovat i pozitivní povinnosti, které jsou neodmyslitelně spjaty s účinným respektováním soukromého a rodinného života. Tyto závazky mohou zahrnovat přijetí opatření, která mají zajistit respektování soukromého života i ve sféře vzájemných vztahů mezi jednotlivci (viz nedávný rozsudek ze dne 26. 5. 2020, Marina proti Rumunsku, č. 50469/14, bod 61, a v něm citovaná judikatura).

46. Osoby, které nemají způsobilost k právnímu jednání, jako jsou nezletilé děti, jsou navíc obzvláště zranitelné; proto čl. 8 Úmluvy, stejně jako další ustanovení Úmluvy, ukládá státu pozitivní povinnost zohlednit zvláštní zranitelnost mladých osob (viz *mutatis mutandis* rozsudek ze dne 15. 3. 2016, M. G. C. proti Rumunsku, č. 61495/11, bod 73).

47. Soud vychází z toho, že tento případ vyžaduje posouzení spravedlivé rovnováhy, kterou je třeba, na základě zásad uvedených v jeho judikatuře, nalézt mezi právem stěžovatelky na ochranu jejího soukromého života podle čl. 8 Úmluvy a právem soukromé vysílací společnosti a novinářů na šíření informací zaručeným čl. 10 Úmluvy. Ve věci Dupate (rozsudek ze dne 19. 11. 2020, Dupate proti Lotyšsku, č. 18068/11, bod 46) Soud odkázal na svou judikaturu, v níž byla stanovena kritéria pro vyvažování ochrany soukromého života a svobody projevu. Mezi tato kritéria náleží: přispění k diskusi o veřejném zájmu; míra známosti dotčené osoby; předmět reportáže; předchozí chování dotčené osoby; obsah, forma a následky zveřejnění; a okolnosti, za nichž byly snímky pořízeny. Pokud vnitrostátní orgány provedly vyvažování práv chráněných čl. 8 a 10 Úmluvy v souladu s kritérii stanovenými v judikatuře Soudu, Soud by musel mít vážné důvody k tomu, aby nahradil názor vnitrostátních soudů (viz rozsudek velkého senátu ze dne 7. 2. 2012, Axel Springer AG proti Německu, č. 39954/08, body 87–88, s dalšími odkazy).

48. Úkol poskytovatelů audiovizuálních mediálních služeb šířit informace nutně zahrnuje „povinnosti a odpovědnosti“, jakož i omezení, která si média musí spontánně stanovit. Všude tam, kde jde o informace, které ovlivňují obraz určité osoby, jsou novináři povinni vzít v úvahu, pokud je to možné, dopad informací, fotografií nebo videozáznamů, které mají být zveřejněny, dříve, než přistoupí k jejich šíření (viz *mutatis mutandis* rozsudek Dupate, uvedený výše, bod 47).

(b) Aplikace uvedených zásad na projednávanou věc

49. V projednávané věci je sporné, zda vnitrostátní soudy zajistily spravedlivou rovnováhu mezi ochranou soukromého života stěžovatelky a právem protistrany na svobodu projevu (viz odstavec 47 výše). V rámci výkonu své kontrolní funkce je úkolem Soudu, ve světle projednávané věci jako celku, přezkoumat, zda rozhodnutí, která vnitrostátní soudy přijaly na základě své pravomoci volného posouzení, jsou v souladu s kritérii stanovenými v judikatuře Soudu (viz *mutatis mutandis* výše uvedený rozsudek Dupate, bod 49). Soud proto postupně analyzuje prvky, které ve své judikatuře označil za v tomto ohledu relevantní, a jejich posouzení vnitrostátními soudy.

(i) Předmět reportáže a její příspěvek k diskusi o veřejném zájmu

50. Soud opakuje, že při vyvažování zájmů podle čl. 8 a 10 Úmluvy je zásadním kritériem přínos odvysílané reportáže k diskusi o veřejném zájmu (viz *mutatis mutandis* výše uvedený rozsudek Axel Springer AG, bod 90, s dalšími odkazy).

51. Soud podotýká, že odvolací soud v Ploiești při rozhodování o zamítnutí návrhů stěžovatelky na rozdíl od okresního soudu rozhodl, že společnost X. se nedopustila protiprávního jednání, když odvysílala rozhovor se stěžovatelkou bez souhlasu rodičů, protože zpravodajská reportáž, která rozhovor obsahovala, se týkala předmětu veřejného zájmu, a to nedostatků školy, kterou stěžovatelka navštěvuje, při organizaci školního výletu ...

(ii) Jak dobře byla stěžovatelka veřejnosti známá a jaké bylo její předchozí chování

52. Soud podotýká, že stěžovatelka, v době rozhovoru jedenáctiletá žákyně, nebyla veřejně známou ani zpravodajsky významnou osobou. Naopak, jednalo se o nezletilou osobu a na výkon práva na ochranu její podoby dohlíželi její rodiče. Předchozí souhlas rodičů stěžovatelky s odvysíláním rozhovoru byl proto důležitým prvkem pro posouzení dané věci.

(iii) Okolnosti, za nichž byla podoba stěžovatelky zachycena a obsah, forma a následky odvysílání reportáže včetně rozhovoru

53. Pokud jde o podmínky, za nichž byl dotčený rozhovor proveden, Soud konstatuje, že rodiče nebo zákonný zástupce stěžovatelky nikdy neudělili souhlas s odvysíláním rozhovoru. Reportér vedl rozhovor se stěžovatelkou, které v té době bylo jedenáct let, před její školou, v nepřítomnosti jejích rodičů, blízkých příbuzných nebo učitelů, a bez toho, že by od kohokoli z nich získal předchozí souhlas s vedením tohoto rozhovoru ...

54. Pokud jde o nedostatek předchozího souhlasu rodičů s předmětným rozhovorem, odvolací soud se domníval, že je těžké uvěřit, že i kdyby rodiče souhlas dali, nepříznivé chování učitelů vůči stěžovatelce by bylo jiné ... Odvolací soud však s ohledem na obsah reportáže o tragické události, která se týkala dítěte, nevzal náležitě v úvahu povinnosti uložené čl. 8 Úmluvy na ochranu soukromého života stěžovatelky, a to i s ohledem na její zranitelnost coby dítěte. Odvolací soud zejména neposoudil, zda byla podoba stěžovatelky účinně chráněna. V tomto ohledu bylo třeba předchozí souhlas rodičů považovat spíše za záruku ochrany podoby stěžovatelky než za pouhý formální požadavek. Kdyby byla matka stěžovatelky o rozhovoru informována, měla by možnost se proti němu vymezit.

55. Soud dále poznamenává, že Okresní soud v Ploiești ve svém rozsudku ze dne 10. 12. 2013 dospěl k závěru, že bez ohledu na to, zda byl obličej stěžovatelky při vysílání rozhovoru s ní v televizi rozmazán či nikoli, což je otázka, která byla mezi stranami sporná, byla stěžovatelka na videozáznamu, který žalovaná soukromá vysílací společnost poskytla soudu, snadno rozpoznatelná a její spolužáci a učitelé ji skutečně poznali, byť jen podle hlasu, který nebyl pro zajištění ochrany její podoby a soukromí nijak zkrácen ... Žádný z vyšších soudů, které se věci následně zabývaly v návaznosti na odvolání podané společností X. proti rozsudku ze dne 10. 12. 2013, důkladně nezkoumal kroky, které žalovaná podnikla k ochraně totožnosti stěžovatelky.

56. Soud zdůrazňuje, že i v případě, kdy reportáž přispívá k veřejné diskusi, nesmí zveřejnění soukromých informací, jako je totožnost nezletilé osoby, která byla svědkem dramatické události, překročit prostor poskytovaný redakčnímu posouzení a musí být opodstatněné (viz *mutatis mutandis* rozsudek ze dne 18. 1. 2011, MGN Limited proti Spojenému království, č. 39401/04, body 147–51, a rozsudek ze dne 9. 10. 2012, Alkaya proti Turecku, č. 42811/06, body 32–36). Na situace zranitelnosti je třeba brát zvláštní ohled (viz výše uvedený rozsudek Dupate, bod 61). Tyto úvahy jsou o to přesvědčivější v projednávaném případě, kdy Soud vyjádřil pochybnosti o přínosu zveřejnění názorů stěžovatelky, dítěte, které nebylo svědkem dané události, k diskusi o veřejném zájmu ...

57. Soud rovněž konstatuje, že ačkoli vnitrostátní právní úprava týkající se poskytovatelů audiovizuálních mediálních služeb, zejména čl. 3 odst. 3 rozhodnutí Národní audiovizuální rady č. 220/2011 (Consiliul Național al Audiovizualului, dále jako „NAR“), stanoví, že „právo nezletilé osoby na její soukromý život a podobu má přednost před potřebou mít informace, a to zejména v případě nezletilého v obtížné situaci“... , vyšší vnitrostátní soudy řádně nezkoumaly, zda byl tento zákonný požadavek v projednávaném případě dodržen.

58. Soud navíc podotýká, že po datu, kdy v projednávané věci došlo k rozhodným skutečnostem, se vnitrostátní právní rámec vyvinul tak, že stanovil nové zvláštní požadavky na hlášení „násilí ve vzdělávacích zařízeních“, zejména požadavek zamezit zveřejnění jakéhokoli údaje, který by mohl vést k identifikaci nezletilé osoby, stanovený v čl. 71 rozhodnutí NAR č. 220/2011... Z toho vyplývá, že informování o dramatických událostech, které se týkají nezletilých osob nebo na kterých se nezletilé osoby podílejí, vyžaduje, aby poskytovatelé audiovizuálních mediálních služeb plnili svou povinnost informovat veřejnost a zároveň chránili totožnost zúčastněných nezletilých osob.

59. Soud se domnívá, že výše uvedené požadavky jsou v případech mediálního zpravodajství týkajícího se nezletilých dětí nanejvýš důležité. Zveřejnění informací týkajících se jejich totožnosti by mohlo ohrozit důstojnost a blaho dítěte ještě vážněji než v případě dospělých osob, a to vzhledem k jejich větší zranitelnosti, na kterou se váže zvláštní právní ochrana.

60. Konečně, pokud jde o důsledky odvysílání zpravodajské reportáže včetně rozhovoru se stěžovatelkou bez příslušných záruk na ochranu její totožnosti, Soud podotýká, že vyšší vnitrostátní soudy se neodchýlily od závěrů Okresního soudu v Ploiești, který konstatoval, že stěžovatelka po odvysílání rozhovoru utrpěla vážné rozrušení a úzkost ... Zdá se tedy, že

vysílání mělo závažné dopady na blaho a soukromý život stěžovatelky a její tvrzení se Soudu v tomto ohledu nejví jako nepodložená či neopodstatněná.

(iv) Závěr

61. Soud se domnívá, že vyšší vnitrostátní soudy se pouze povrchně zabývaly vyvažováním mezi právem stěžovatelky na soukromý život a svobodou projevu společnosti X. a že toto vyvažování nebylo provedeno v souladu s kritérii stanovenými v judikatuře Soudu a uvedenými v bodě 47 výše.

62. Podle názoru Soudu jsou výše uvedené úvahy – zejména mladý věk a neznámost stěžovatelky, malý přínos, který odvysílání jejího rozhovoru mohlo přinést do diskuse o veřejném zájmu, a zvláštní zájem nezletilé osoby na účinné ochraně jejího soukromého života – dostatečně silnými důvody, aby nahradily názor vnitrostátních soudů (viz judikatura uvedená v bodě 47 in fine výše). Soud konstatuje, že vnitrostátní soudy, s ohledem na jejich povinnosti řádně zohlednit práva nezletilých dětí (viz bod 47 výše), nedosáhly spravedlivé rovnováhy mezi dotčenými zájmy, čímž nesplnily svůj pozitivní závazek chránit právo stěžovatelky na respektování jejího soukromého života.

63. Došlo tedy k porušení čl. 8 Úmluvy.

(...)

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ:

1. *Prohlašuje* stížnost za přijatelnou;
2. *Rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy.

(...)

(Zpracovali JUDr. Robert Waltr a Mgr. Bc. Anna Skrášková)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
ČTVRTÁ SEKCE
7. 4. 2022
VĚC A. L. proti FRANCII
(rozsudek ve věci A. L. proti Francii, stížnost č. 13344/20)

Náhradní rodičovství

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 8

Odkazy na českou právní úpravu:
čl. 10 odst. 2 Listiny základní práv a svobod
čl. 32 Listiny základní práv a svobod

Klíčová slova:

právo na respektování rodinného života – právo na respektování soukromého života – nejlepší zájem dítěte – otcovství – příbuzenství – rodičovství – náhradní mateřství – sociální rodičovství – právo znát svůj původ – význam běhu času – délka řízení

Autorský komentář:

Komentované rozhodnutí je dalším příspěvkem k tématu náhradního rodičovství, které v českém právním řádu – přes stále sílící kritiku absence zákonné úpravy – představuje dokonalou šedou zónu. I když rozhodnutí ESLP vyznívá pro národní stát nepříznivě, je třeba mít na paměti, že porušení čl. 8 Úmluvy je zde spojováno výlučně s nepřiměřenou délkou řízení, nikoliv s věcným řešením národních soudů, které nepřiznaly otcovství obmyšlenému muži ze smlouvy o náhradním mateřství. Stručně vyjádřeno, stěžovatel a jeho partner byli obmyšlenými příjemci plnění, které v daném případě představovalo dítě narozené z náhradní matky. Náhradní matka však v rozporu s uzavřenou smlouvou dítě nepředala stěžovateli, ale manželskému páru. Stěžovatel se tak cítil dotčen na právu na soukromý život chráněný Úmluvou, které mohlo být saturováno jen přiznáním jeho otcovství k dítěti. Francouzské soudy jeho žalobě nevyhověly, neboť smlouva nemohla být platná pro rozpor s veřejným pořádkem, zabývaly se však i zjištěním, zda situace, kdy stěžovatel jako biologický otec dítěte k němu nemá žádná práva, je v souladu s nejlepším právem dítěte. Ani v českém právním prostředí by stěžovatel nemohl být úspěšný, neboť smlouva o náhradním mateřství by byla absolutně neplatná pro rozpor se zákonem a zjevně by narušovala veřejný pořádek (§ 588 o. z.). Pro situace, jako v komentované věci, kde se nápadně určité skutkové znaky shodují, však i česká judikatura má určité vodítko, byť ještě přijaté za právní úpravy účinné do 31. 12. 2013. Je jím rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 4795/2010, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 78/2012. I zde matka biologickému otci tvrdila, že dítě po narození zemřelo a dala je k osvojení manželskému páru. V právní větě rozhodnutí se dočteme, že „muž, který o sobě tvrdí, že je otcem dítěte, neztrácí právní mocí rozsudku soudu o osvojení dítěte jinou osobou aktivní legitimaci domáhat se určení svého otcovství, ledaže by šlo o osvojení

nezrušitelné. I kdyby bylo jeho otcovství určeno, soud nemůže rozhodovat (v případě trvajících účinků osvojení) také o úpravě výchovy a výživy nezletilého dítěte“. Ani zde není vyjádřena absolutní prevalence biologického rodičovství, podobně jako v řadě rozhodnutí ESLP citovaných v komentovaném rozhodnutí, či – v domácích poměrech – v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010 sp. zn. 21 Cdo 298/2010, kde Nejvyšší soud uzavřel, že „v zájmu dítěte je bezpochyby soulad mezi biologickým, právním a sociálním rodičovstvím, tedy mezi rodičovstvím založeným biologickými vazbami mezi dítětem a poskytovatelem genetického materiálu (biologické rodičovství), rodičovstvím, kde rodič vykonává péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví a o jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj (sociální rodič), a rodičovstvím založeném na právních domněnkách, kdy rodičem je ten, koho zákon za rodiče dítěte považuje (právní rodičovství). Není-li tento soulad dobře možný, je třeba s ohledem na konkrétní okolnosti případu uvážit, který z uvedených aspektů rodičovství převažuje“. Pro úplnost je třeba říci, že v jednom specifickém případě se v českých poměrech biologický otec proti právnímu otci prosadil. Jde o rozsudek ze dne 28. 1. 2021 sp. zn. 21 Cdo 19/2018, s právní větou „biologický otec dítěte narozeného za trvání manželství matky s jiným mužem, může výjimečně popřít otcovství manžela matky, sleduje-li popření otcovství soulad biologického, sociálního a právního otcovství“. Uvedené rozhodnutí je zvláště třeba vykládat na specifickém skutkovém základu, z něhož vzešlo a nelze je běžně paušalizovat.

(JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel v této věci žije ve Francii. V roce 2012 společně se svým partnerem, panem Ma zveřejnil na internetu inzerát, že se chce setkat se ženou, která by s nimi uzavřela smlouvu o náhradním mateřství. Na inzerát odpověděla paní B., která byla ochotna nechat se oplodnit spermiemi stěžovatele a odnosit jim dítě za finanční odměnu.

Dítě S. se narodilo 8. 3. 2013. Paní B. ho nicméně svěřila do péče jiného páru, paní a panovi R. za úplatu ve výši 15 000 EUR, aniž by je informovala o stěžovateli a jeho partnerovi nebo o skutečnosti, že dítě bylo počato prostřednictvím umělého oplodnění. Stěžovateli a jeho partnerovi paní B. sdělila, že dítě zemřelo. Otcovství k dítěti bylo uznáno partnerem stěžovatele ještě před jeho narozením a následně znovu panem R. později na jiné matrice. V rodném listu byl po narození dítěte uveden pan R. Právní matkou dítěte je paní B., které však jeho výchovu nikdy nezajišťovala.

II. Trestní řízení

V březnu 2013 informovalo centrum mateřství státního zástupce o svém podezření, že dítě S. bylo počato na základě smlouvy o náhradním mateřství. Zároveň taktéž sestra paní B. podala trestní oznámení a uvedla, že její sestra je náhradní matkou a prodala své dítě stěžovateli a jeho partnerovi. V dubnu bylo zahájeno vyšetřování pro podezření z podvodu, podněcování k opuštění dítěte, zatajení podněcování k opuštění dítěte a zatajení podvodu. Paní B. byla následně v tomto řízení obviněna a následně odsouzena k podmíněnému trestu odnětí svobody v délce jednoho roku za podvod, pokus o podvod a podvod týkající se sociálních dávek. Manželé

R., stěžovatel a jeho partner byli odsouzeni k podmíněnému trestu pokuty ve výši 2 000 EUR pro každého za podněcování k opuštění narozeného nebo budoucího dítěte.

V rámci řízení byl vyhotoven znalecký posudek, který prokázal, že pravděpodobnost, že stěžovatel je otcem S., je vyšší než 99,99 %.

II. Občanskoprávní řízení

Mezitím v červenci 2013 podal stěžovatel žalobu, v níž zpochybnil uznání otcovství ze strany pana R. a paní B. a domáhal se určení svého otcovství k dítěti S., požádal taktéž o změnu jeho jména a přiznání rodičovských práv. Soud rozsudkem prohlásil žalobu na určení a popření otcovství za přípustnou, rozhodl na základě znaleckého posudku, že stěžovatel je otcem dítěte, že ponese jeho jméno a že stěžovatel má plnou rodičovskou odpovědnost. Dále nařídil navykací návštěvy stěžovatele u dítěte a postupné přestěhování dítěte.

Pan R. podal proti tomuto rozhodnutí odvolání a soud nařídil odklad předběžné vykonatelnosti rozsudku prvního stupně. Pan R. s odkazem na psychiatrický posudek tvrdil, že výkon rozhodnutí přijatých ve vztahu k dítěti, zejména jeho přemístění z místa bydliště, byť postupně organizované, představuje silné riziko, že mu způsobí nejen velké nepochopení, smutek a úzkost, ale také značné psychické potíže. Ustanovený opatrovník dítěte navrhl zrušení prvostupňového rozsudku. Argumentoval tím, že nejlepší zájem S. vyžaduje, aby měl stabilní právní status, že S. se vyvíjí v dobrých podmínkách u manželů R. a že má sice právo znát svůj původ, ale má také právo žít v klidu s rodinou, která ho od narození vychovává.

V březnu 2017 odvolací soud prvostupňový rozsudek zrušil a uvedl, že jakákoliv dohoda o zplození dítěte ve prospěch třetí osoby je neplatná a ustanovení, která tento zákaz zakotvují, mají povahu veřejného pořádku, což vyžaduje jejich důsledné uplatňování, neboť jsou základními zásadami občanského práva. Biologická realita není dostatečným důvodem pro vyhovění žádosti stěžovatele, a to zejména s ohledem na skutečnost, že nejlepším zájmem dítěte S. není, aby právní stav byl uveden do souladu s biologickou realitou, ale aby zůstalo v rodině R., kde ho vychovávají ve výborných podmínkách. Je sice možné, že bude v jeho zájmu, aby se dozvědělo pravdu o svém původu v pravý čas a navázalo kontakt s biologickým otcem, o tom však nelze v současné situaci rozhodnout.

V červenci 2018 Kasační soud zamítl podanou kasační stížnost stěžovatele. Uvedl přitom, že vzal zejména v potaz, že uzavřená dohoda o náhradním mateřství je nelegální a biologická realita není sama o sobě dostatečným důvodem pro vyhovění stížnosti. Dítě žije od narození v rodině pana a paní R. ve výborných podmínkách a není v jeho zájmu, aby byl jeho právní vztahu k panu R. popřen.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. NAMÍTANÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

34. Stěžovatel napadá odmítnutí jeho žádosti o určení jeho otcovství k jeho biologickému synu narozenému ve Francii prostřednictvím náhradního mateřství. Namítá, že takové

odmítnutí je zásahem do jeho práva na respektování soukromého života, který nemá oporu v právu a je neproporcionální, a je tedy porušením článku 8 Úmluvy, který stanoví:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

A. Přijatelnost

35. Soud konstatuje, že vláda nezpochybňuje přijatelnost stížnostní námitky a uvádí, že použitelnost článku 8 na případ týkající se uznání otcovství muže k jeho biologickému dítěti narozenému prostřednictvím surrogátního mateřství je nepochybná, neboť jde o sféru soukromého života. Soud připomíná, že opakovaně shledal, že proces stanovení nebo popření otcovství se týká soukromého života jedince ve smyslu článku 8 Úmluvy, neboť pojem soukromého života zahrnuje důležité prvky osobní identity, mezi které patří také otcovství nebo příbuzenství (viz např. rozsudek ze dne 22. 3. 2012, *Kautzor proti Německu*, č. 23338/09, bod 63 a rozsudek ze dne 22. 3. 2012, *Ahrens proti Německu*, č. 45071/09, bod 60, a dále též tam citovaný rozsudek ze dne 28. 11. 1984, *Rasmussen proti Dánsku*, č. 8777/79, bod 33, rozhodnutí ze dne 29. 6. 1999, *Nylund proti Finsku*, č. 27110/95, rozhodnutí ze dne 19. 10. 1999, *Yildirim proti Rakousku*, č. 34308/96, rozsudek ze dne 6. 7. 2010, *Backlund proti Finsku*, č. 3649/05, bod 37, rozsudek ze dne 16. 6. 2011, *Pascaud proti Francii*, č. 19535/08, bod 48-49, rozsudek ze dne 21. 6. 2011, *Krušković proti Chorvatsku*, č. 46185/08, bod 20).

36. Vzhledem k tomu, že stížnost není nepřijatelná podle článku 35 Úmluvy, Soud ji prohlašuje za přijatelnou.

B. Ve věci samé

(...)

2. Posouzení soudem

46. Odmítnutí žádosti stěžovatele, jíž se domáhal určení svého otcovství k S., o němž bylo prokázáno, že je jeho biologickým synem (viz bod 14 výše), představuje zásah do jeho práva na respektování soukromého života (viz *Ahrens*, cit. výše, body 60–61). To ani nebylo předmětem sporu mezi stranami.

47. Takový zásah je porušení článku 8, ledaže je předvídaný zákonem, sleduje legitimní cíl v souladu s odstavcem druhým tohoto článku a je nezbytný v demokratické společnosti.

a) Zákonnost

48. Jak zdůrazňuje vláda, tento zásah, který je odůvodněn zákazem smluv o náhradním mateřství ve francouzském právu, je předvídan zákonem.

b) Legitimní cíl

49. Zásah sledoval alespoň jeden z legitimních cílů jmenovaných v článku 8 odst. 2 Úmluvy: ochranu práv a svobod druhých, zejména dítěte.

c) Nezbytnost v demokratické společnosti

i. Základní principy

50. Je tedy třeba přezkoumat, zda byl zásah nezbytný v demokratické společnosti, aby bylo dosaženo sledovaného cíle, máje na paměti, že pojem „nezbytnost“ znamená, že k zásahu došlo na základě naléhavé společenské potřeby a byl přiměřený sledovanému cíli. Soud proto musí přezkoumat ve světle všech okolností případu, zda důvody, pro které k zásahu došlo, jsou přesvědčivé a dostatečné ve smyslu odst. 2 článku 8. Není přitom úkolem Soudu, aby nahrazoval úlohu národních soudů, které mají výhodu přímého kontaktu se všemi stranami; jeho úkolem je posoudit vydaná rozhodnutí pohledem Úmluvy (viz např. rozsudek ze dne 14. 1. 2016, *Mandet proti Francii*, č. 30955/12, body 51–52 a tam citovaná rozhodnutí).

51. Prostor pro uvážení států je různý v závislosti na právním odvětví a kontextu. Soud na jednu stranu uvádí, že prostor pro uvážení je úzký v případech, kdy se jedná o významný aspekt existence nebo identity jedince, což je i případ příbuzenských vztahů. Na druhé straně Soud ve věci *Ahrens* (cit. výše) uvedl, že prostor pro uvážení je širší, pokud jde o právní status dítěte než v případech, kdy se rozhoduje o zachování vztahu mezi rodičem a dítětem. Soud proto uzavřel, s přihlédnutím zejména ke skutečnosti, že v těchto otázkách neexistuje evropský konsenzus, že rozhodnutí, zda bude mít muž možnost popřít otcovství určené zákonem způsobem k dítěti, o němž tvrdí, že je jeho biologickým otcem, spadá do rozsahu prostoru pro uvážení států. Taktéž shledal, že prostor pro uvážení států je důležitý, pokud jde o stanovení rovnováhy mezi proti sobě stojícími základními právy dvou osob (viz např. *Mandet*, cit. výše, bod 52).

52. Taková rozhodnutí však nestojí zcela mimo přezkum Soudu. Je nezbytné pečlivě přezkoumat důvody, které byly rozhodné pro přijetí konkrétního rozhodnutí a posoudit, zda byla nalezena spravedlivá rovnováha mezi zájmy, které jsou ve hře. Soud přitom musí mít na paměti základní princip, podle kterého jedná-li se o situaci dítěte, nejlepší zájem dítěte musí být předním hlediskem (*Mandet*, cit. výše, bod 53).

53. Je to právě nejlepší zájem dítěte, jímž je třeba se řídit v kontextu trojstranného konfliktu mezi otcem sociálním a právním, otcem biologickým a matkou dítěte, při posouzení žádosti biologického otce, aby měl právo na informace o dítěti, na kontakt s ním nebo aby se stal právním otcem dítěte (viz např. rozsudek ze dne 3. 12. 2009, *Zaunegger proti Německu*, č. 22028/04, rozsudek ze dne 21. 12. 2020, *Anayo proti Německu*, č. 20578/07, rozsudek ze dne 15. 9. 2011, *Schneider proti Německu*, 17080/07, *Ahrens*, cit. výše, *Kautzor*, cit. výše, a rozsudek ze dne 12. 2. 2013, *Krisztián Barnabás Tóth proti Maďarsku*, č. 48494/06).

54. V rámci kontroly náleží Soudu pravomoc přezkoumat, zda rozhodovací proces jako celek zaručoval stěžovateli ochranu jeho zájmů. To zahrnuje taktéž přezkoumání délky řízení. V případech, kdy je ve hře vztah mezi osobou a jejím dítětem, existuje povinnost mimořádné péče, neboť plynutí času v těchto případech může fakticky rozhodnout o úplném přerušení takového vztahu (viz např., pokud jde o právo na respektování soukromého života, *Ahrens*, cit.

výše, bod 76 a 78, nebo, pokud jde o právo na respektování rodinného života, rozsudek velkého senátu ze dne 10. 9. 2019, *Strand Lobben a ostatní proti Norsku*, č. 37283/13, bod 212).

55. Je na každém státu, aby byl vybaven soudním systémem, který bude adekvátní a dostačující pro zajištění dodržování pozitivních závazků státu, které mu plynou z článku 8 Úmluvy, k nimž patří též povinnost mimořádné péče ve věcech, v nichž se jedná o vztah mezi osobou a jejím dítětem (viz např. rozsudek ze dne 16. 2. 2016, *Soares de Melo proti Portugalsku*, č. 72850/14, bod 92).

ii. Aplikace principů v projednávané věci

56. Principy uvedené v bodě 51 výše vedly Soud v této věci k závěru, že prostor pro uvážení státu je značný, neboť předmětem řízení bylo zajištění rovnováhy mezi jednotlivými právy zaručenými Úmluvou: na jedné straně stojí právo na respektování soukromého života stěžovatele a na druhé straně právo na respektování rodinného a soukromého života dítěte S., z něž plyne též požadavek, aby nejlepší zájem dítěte byl předním hlediskem při rozhodování.

57. Potřeba chránit nejlepší zájem dítěte a prostor pro uvážení národních orgánů byly v této věci obzvláště důležité s ohledem na zvláštní okolnosti případu, kdy – jak uvedla vláda – bylo proti stěžovateli, jeho manželce, manželům R. a náhradní matce zároveň vedeno trestní řízení (viz body 10–13).

58. Pokud jde o argumentaci, kterou se řídily vnitrostátní soudy, Soud konstatuje, že odvolací soud v Rouenu sice prohlásil stížnosti stěžovatele za nepřijatelné z důvodu, že se týkaly situace vyplývající ze smlouvy o náhradním mateřství, která byla stížena neplatností z důvodu veřejného pořádku (viz výše bod 21), ale zároveň se snažil vyvážit dotčené zájmy, jak uvedl Kasační soud ve svém rozsudku ze dne 12. 9. 2019. Soud přitom rozhodl, že s ohledem na historii S. není nutně v jeho nejlepším zájmu, aby bylo změněno současné rodičovství k němu a určeno rodičovství ve vztahu k jeho biologickému otci, ale naopak aby nadále žil s manželí R. Soud v této souvislosti poznamenává, že v tomto duchu se nesla i vyjádření ad hoc opatrovníka před odvolacím soudem, který byl ustanoven, aby zastupoval zájmy S. Tvrdil, že nejlepší zájem S. vyžaduje, aby měl stabilní právní status, že S. se vyvíjí v dobrých podmínkách u manželů R. a že má sice právo znát svůj původ, ale má také právo žít v klidu s rodinou, která ho vychovává od jeho narození (viz bod 20 výše).

59. Soud rovněž připomíná, že generální advokát ve svém stanovisku v rámci rozsudku ze dne 12. 9. 2019 vyzval kasační soud, aby se „při posuzování přípustnosti žaloby biologického otce neomezoval striktně na zákaz“, ale aby „zvážil, že existuje výjimka z použití pravidel článků 16 a násl. občanského zákoníku: jejich rozpor s nejlepším zájmem dítěte“. Státní zástupce obdobně ve svém stanovisku poznamenal, že odvolací soud „zkoumal společně veřejnoprávní zákaz náhradního mateřství a přední zájem dítěte in concreto“ a vzhledem k okolnostem případu se domníval, že „odvolací soud vyvodil odpovídající závěry“, když prohlásil žalobu žalobkyně za nepřijatelnou. Kasační soud se při provádění přezkumu řídil doporučeními státního zástupce a dospěl k závěru, že „maje na paměti dotčené zájmy, včetně zájmů dítěte, kterým dal přednost, odvolací soud dostal svým závazkům plynoucím z článku 8“ (viz bod 25 výše).

60. Za těchto okolností Soud dospěl k závěru, že odvolací soud, pod dohledem Kasačního soudu, správně považoval za zásadní nejlepší zájem dítěte, který se snažil konkretizovat, přičemž zohlednil i biologickou realitu, na kterou se stěžovatel odvolával.

61. Pokud jde o poslední z hledisek, je z judikatury Soudu zřejmé, že ačkoli biologická realita má v případech, jako je tento, nepochybně svou váhu, převažuje nad ní nejlepší zájem dítěte, pokud se tyto dva zájmy neshodují. Soud odkazuje na výše citovaný případ *Arhens*, jehož skutkový stav je do jisté míry srovnatelný s okolnostmi tohoto případu, a v němž Soud neshledal porušení článku 8 Úmluvy.

62. V citované věci podal muž žalobu, kterou napadl stanovení otcovství jiného muže k dítěti své bývalé partnerky. Znalecký posudek vypracovaný v průběhu řízení prokázal, že je biologickým otcem dítěte. Soud prvního stupně mu dal zapravdu, ale odvolací soud rozsudek zrušil z důvodu existence sociálního a rodinného vztahu mezi dítětem a mužem, jehož otcovství bylo stanoveno, a s ohledem na nejlepší zájem dítěte. Soud vzal v úvahu skutečnost, že v případě úspěchu v řízení by došlo k přerušení příbuzenských vazeb mezi dítětem a mužem, který otcovství k němu uznal a který byl jeho sociálním otcem. Soud zdůraznil, že z rozsudku *Anayo* (cit. výše, body 70–73) vyplývá, že článek 8 úmluvy lze vykládat tak, že ukládá smluvním státům povinnost zvážit, zda je v nejlepším zájmu dítěte umožnit biologickému otci navázat vztah s dítětem, například tím, že mu umožní styk s ním. Dodal však, že z toho nutně nevyplývá povinnost podle Úmluvy umožnit biologickému otci popřít právní otcovství, ani taková povinnost nevyplývá z judikatury, a rozhodl, že rozhodnutí, zda je na místě biologickému otci za konkrétních okolností případu umožnit popřít otcovství, je věcí prostoru pro uvážení státu (viz *Ahrens*, cit. výše, bod 75; k opačnému řešení za jiných skutkových okolností, kdy určení rodičovství biologickému otci nebránilo tomu, aby dítě žilo až do své plnoletosti ve své sociální rodině, viz *Mandet*, cit. výše).

63. V projednávaném případě Soud konstatuje, že vyhovění žádosti stěžovatele by vedlo nejen k určení jeho otcovství k S., ale také k přiznání jeho rodičovských práv. Pokud jde o situaci dítěte, znamenalo by to, že by byl ukončen jeho vztah s M. R. a bylo by vytrženo z rodinné struktury, v níž žilo stabilně od svého narození. Soud v této souvislosti připomíná, že odvolací soud v Rouenu rozhodl v souladu se závěry ad hoc opatrovníka, který před ním zastupoval zájmy S. (viz bod 20 výše).

64. Aniž by chtěl ve svém rozsudku jakkoliv předjímat výsledek jakýchkoli budoucích kroků, které by S. nebo jeho právní zástupci mohli podniknout ohledně jeho původu, Soud zdůrazňuje, že odvolací soud v Rouenu uvedl, že by mohlo být v zájmu S. dozvědět se pravdu o svém původu, „až přijde čas“, a mohly by být zváženy případné kontakty se stěžovatelem.

65. S ohledem na všechny výše uvedené skutečnosti se Soud domnívá, že důvody, které vnitrostátní soud uvedl k ospravedlnění předmětného zásahu, byly přesvědčivé a dostatečné ve smyslu článku 8 odst. 2.

66. Rozhodnutí odvolacího soudu v Rouenu, potvrzené kasačním soudem, které navíc stavělo na první místo nejlepší zájem dítěte, posuzovaný s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu, bylo nejen v souladu s požadavky plynoucími z judikatury, ale představovalo také jediný způsob, jak vyřešit zmatenou a choulostivou situaci, v níž se S.

nacházel a za kterou nesl určitou odpovědnost každý z dospělých: biologická matka dítěte, stěžovatel, jeho partner a manželé R.

67. Pokud jde o kvalitu rozhodovacího procesu v projednávané věci, Soud konstatuje, že stěžovatel využil sporného řízení, v němž byly projednány argumenty ostatních stran, včetně argumentů dítěte S. zastoupeného opatrovníkem ad hoc, a měl možnost předložit své vlastní argumenty k posouzení soudům, jejichž nezávislost a nestrannost nebyla zpochybněna a které vydaly odůvodněná rozhodnutí.

68. Skutečností však zůstává, že řízení trvalo celkem šest let a přibližně jeden měsíc, což není slučitelné s povinností mimořádné péče. Jak již Soud zdůraznil, v případě, že je v sázce vztah osoby s jejím dítětem, je pravděpodobné, že uplynutí času povede k tomu, že věc bude fakticky rozhodnuta plynutím času (viz bod 54 výše). Soud prvního stupně rozhodoval ve věci tři roky a téměř osm měsíců. Dítě S. se narodilo 8. 3. 2013 a v den předání (19. 7. 2013) mu byly přibližně čtyři měsíce. V době vynesení rozsudku (23. 3. 2017) mu byly čtyři roky. Věc byla předložena odvolacímu soudu dne 23. 3. 2017 a odvolací soud vydal rozhodnutí dne 31. 5. 2018, tedy za rok a více než dva měsíce. Dítěti bylo tehdy téměř pět let. Pokud jde o Kasační soud, na nějž se stěžovatel obrátil 31. 7. 2018, ten vydal své rozhodnutí 12. 9. 2019, tedy o rok a zhruba jeden a půl měsíce později. S. tak bylo v době ukončení vnitrostátního řízení šest a půl roku.

69. Vysvětlení vlády v tomto bodě Soud nepřesvědčilo. Složitost případu nemůže ospravedlnit takovou dobu řízení. Soud dále vzal na vědomí námitky vlády týkající se procesních nástrojů, které mohl stěžovatel využít k urychlení řízení, avšak poznamenal, že je na soudech, aby zajistily řádný průběh řízení.

70. Soud dále konstatuje, že odvolací soud v Rouenu ve svém rozsudku ze dne 31. 5. 2018 uvedl, že S. žije s manželi R. od dětství, což svědčí o tom, že vzal v úvahu stav způsobený plynutím času.

71. Podle názoru Soud nelze zpochybnit, že plynutí času mělo vliv na konečné posouzení skutkových okolností případu.

72. V tomto ohledu se tedy projednávaná věc liší od výše citované věci *Ahrens* (viz body 79–80), v níž řízení trvalo pouze tři roky a sedm měsíců na třech stupních soudní soustavy, a Soud tak shledal, že z odůvodnění odvolacího soudu nevyplývá, že by výsledek řízení byl touto dobou předurčen.

73. S ohledem na výše uvedené došlo k porušení článku 8 Úmluvy, protože stát nesplnil svou povinnost postupovat s mimořádnou péčí vzhledem k okolnostem případu.

74. S odkazem na body 65 a 66 výše Soud zdůrazňuje, že zjištěné porušení nelze vykládat tak, že zpochybňuje posouzení nejlepšího zájmu dítěte S. odvolacím soudem v Rouenu a jeho rozhodnutí o zamítnutí žádostí stěžovatele, které potvrdil Kasační soud (srov. např. obdobně rozsudek ze dne 1. 4. 2021, *M.V. proti Polsku*, č. 16202/14, bod 82, rozsudek ze dne 2. 5. 2019, *Adžić proti Chorvatsku* (č. 2), č. 19601/16, body 95–96 a rozsudek ze dne 19. 7. 2016, *E.S. proti Rumunsku a Bulharsku*, č. 60281/11, bod 82).

(...)

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *Prohlašuje* tuto stížnost za přijatelnou;
  2. *Rozhoduje*, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy;
- (...)

(Zpracovala Mgr. Martina Grochová, Ph.D.)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
TŘETÍ SEKCE
16. 11. 2021
VĚC SÄRGAVA PROTI ESTONSKU
(rozsudek ve věci Särgava proti Estonsku, stížnost č. 698/19)

Nedostatečný právní základ v kontextu namítaného porušení práva na soukromý život v souvislosti se zajištěním zařízení a vyhotovením kopií dat z nosičů advokáta

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 8

Odkazy na českou právní úpravu:
čl. 10 odst. 2, čl. 12 a čl. 13 Listiny základních práv a svobod
§ 78 a násl., § 82 a násl., § 85b zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád
§ 21 zákona č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii

Klíčová slova:
Soukromý život – advokátní tajemství – procesní záruky – předvídatelnost zákona

Autorský komentář:

Rozsudek ve věci Särgava proti Estonsku je dalším příspěvkem do judikatury Evropského soudu pro lidská práva, který se zabývá advokátním tajemstvím v kontextu práva na respektování soukromého a rodinného života podle čl. 8 Úmluvy. Vzhledem ke specifické roli advokátů v demokratické společnosti poskytuje Úmluva právě z pohledu zmíněného ustanovení vyšší míru ochrany korespondence mezi advokáty a jejich klienty (srov. rozsudek ze dne 6. 12. 2012, Michaud proti Francii, č. 12323/11, bod 118).

Uvedené téma je nepochybně aktuální, a to i s ohledem na již dokončenou osnovu nového trestního řádu, která obsahuje (mimo jiné) velmi detailní úpravu prohlídky obydlí a jiných prostor, v nichž je vykonávána advokacie.

V rámci projednávané věci obsahovaly informace vykopírované ze zajištěných nosičů advokáta jednak jeho soukromá data a jednak údaje v souvislosti s jeho profesním působením, které mezi sebou nebyly rozlišeny. Vnitrostátní orgány pro filtraci obsahu následně použily klíčová slova, přičemž takový postup nebyl vnitrostátním právem předpokládán a nedoprovázely ho dostatečné záruky. V daném rozhodnutí Soud nedospěl k závěru, zda k porušení advokátního tajemství za skutkových okolností věci skutečně došlo, nebo nikoliv. Zabýval se primárně kvalitativními nároky kladenými na právní základ coby nutné podmínky pro Úmluvou aprobovaný zásah do předmětného práva. Dospěl přitom k závěru, že již samotný nedostatek procesních záruk vedl k porušení stěžovatelových práv. Nutno podotknout (jak si ostatně v disentaním stanovisku povšimli soudci Ravarani, Seibert-Fohr a Zünd), že Soud se příliš nezabýval tím, že k problematické selekci dat přispěl samotný stěžovatel, neboť dostatečně nedbal povinnosti odděleně držet nosiče dat týkající se poskytování právních služeb, jež mu plynula přímo z vnitrostátního právního řádu.

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatelem v předmětné věci je advokát a partner v advokátní kanceláři. Podle tvrzení vlády současně působil jako podnikatel, přičemž byl členem řídicích orgánů či akcionářem v řadě společností. V návaznosti na podezření z praní špinavých peněz bylo v říjnu 2006 zahájeno vyšetřování uvedených společností, přičemž stěžovatel byl mimo jiné podezřelý z účasti na činnosti organizované zločinecké skupiny.

V uvedené souvislosti byl na žádost státního zástupce vydán příkaz k domovní prohlídce a prohlídce vozidel stěžovatele. Státní zástupce připustil, že kromě informací relevantních pro trestní řízení by stěžovatel mohl disponovat i informacemi, které se týkají jeho profesní činnosti advokáta, a které by tak pro trestní řízení nebyly relevantní. Soudce pro přípravné řízení povolil prohlídku v rozsahu požadovaném státním zástupcem doložkou k žádosti státního zástupce. V dané věci to znamenalo, že nebylo vyhotoveno samostatné soudní rozhodnutí, ale povolení soudce bylo zařazeno v dedikované části v rámci listiny vytvořené programem pro digitální podepisování dokumentů. Stěžovateli byl zajištěn notebook a z jeho vozidla i mobilní telefon. Policií byl celý obsah mobilního telefonu a pevného disku jeho notebooku vykopírován na externí pevný disk, načež byla zařízení stěžovateli vrácena. O jednotlivých úkonech byly vyhotoveny protokoly. Domovní prohlídce byla přítomna manželka stěžovatele a jím určený advokát. Prohledána byla též advokátní kancelář stěžovatele, a to za jeho přítomnosti, policejní orgán nicméně nic nezajistil.

Stěžovatel se později obrátil na policejní orgán s tím, že mobilní telefon a notebook patřily jeho advokátní kanceláři a byly využívány k poskytování právních služeb. Žádal, aby uvedená zařízení neprověřoval, nepoužil z nich vykopírované materiály jako důkaz v trestním řízení a aby vymazal všechna data, která mohla být zkopírována. Stěžovateli nebylo vyhověno, přičemž policejní orgán kromě dalšího uvedl, že údaje z notebooku a mobilního telefonu budou přezkoumány na základně klíčových slov a ostatní soubory bez důkazní hodnoty nebudou zpřístupněny. Stěžovatel využil dostupné opravné prostředky, nebyl však úspěšný.

RELEVANTNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA A PRAXE

I. RELEVANTNÍ VNITROSTÁTNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA

A. Trestní řád

(...)

31. Ustanovení § 91 estonského trestního řádu se zabývá prohlídkami. V § 91 odst. 1 je uvedeno, že cílem prohlídky je mimo jiné nalezení předmětu, který má být zajištěn nebo použit jako věcný důkaz, dokumentu nebo věci či osoby potřebné pro objasnění trestného činu. Prohlídka může být provedena, pokud existuje důvodné podezření, že se předmět nachází na místě prohlídky.

Ustanovení § 91 odst. 2 uvádí, že není-li v trestním řádu stanoveno jinak, lze prohlídku provést na žádost státního zastupitelství, na základě příkazu vydaného soudcem pro přípravné řízení nebo na základě soudního příkazu (eeluurimiskohtuniku määruse või kohtumääruse alusel). Oba příkazy mohou mít podobu doložky k žádosti předložené státním zástupcem.

Ustanovení § 91 odst. 3 odkazuje na výčet trestných činů, u nichž může vydat příkaz k prohlídce státní zastupitelství. To se nevztahuje na prohlídky prováděné v prostorách advokátní kanceláře (advokaadibüroo).

V § 91 odst. 4 je stanoveno, že v příkazu k prohlídce (läbiotsimismäärus) musí být uveden předmět a zdůvodnění prohlídky a místo, kde má být prohlídka provedena.

Podle § 91 odst. 8 musí být prohlídka advokátní kanceláře (advokaadibüroo) provedena za přítomnosti advokáta (advokaat), jehož prostory jsou prohledávány. Nemůže-li být advokát při prohlídce přítomen, musí být prohlídka provedena za přítomnosti jiného advokáta, který poskytuje právní služby prostřednictvím téže advokátní kanceláře, nebo není-li to možné, za přítomnosti jiného advokáta.

(...)

B. Zákon o advokacii

(...)

38. Ustanovení § 43 odst. 3 stanovuje, že nosiče dat týkající se poskytování právních služeb advokátem jsou nedotknutelné.

39. V § 43 odst. 5 je stanoveno, že advokáta nelze zadržet, prohledat nebo vzít do vazby na základě okolností vyplývajících z jeho profesní činnosti, ledaže tak nařídí okresní nebo oblastní soud. Rovněž nelze provést prohlídku advokátní kanceláře, v níž advokát poskytuje právní služby, na podkladě okolností vyplývajících z jeho profesní činnosti.

Komentované vydání Etického kodexu estonské advokátní komory v souvislosti s uvedeným ustanovením upřesňuje, že advokáta obecně nelze zadržet, prohledat ani vzít do vazby. Předmětná opatření mohou být přípustná ze závažných důvodů veřejného zájmu, například pokud se advokát sám podílel na trestném činu. Pokud takové důvody existují, musí být potvrzeny soudem a zadržení, prohlídku nebo vzetí do vazby tedy může povolit pouze soud.

V komentovaném vydání kodexu ... se rovněž uvádí, že provádění prohlídek na jiných místech než v advokátní kanceláři (např. v domě advokáta nebo v autě) může vyvolat potíže z pohledu trestního práva procesního. Na jedné straně § 43 odst. 5 zákona o advokacii uvádí, že by měly být povoleny soudcem, na druhé straně však § 91 trestního řádu žádný takový požadavek nestanovuje. S ohledem na přednost profesních záruk plynoucí z advokátní činnosti autoři navrhnou, že taková prohlídka by v každém případě měla být povolena soudcem. Stejně tak prohlídky obydlí nebo automobilů advokátů by měly probíhat za přítomnosti dotyčného advokáta nebo jiného advokáta.

(...)

41. Podle § 44 odst. 1 bodu 4 musí advokát uchovávat nosiče dat, které se týkají poskytování právních služeb, odděleně od ostatních nosičů dat, které má k dispozici.

C. Etický kodex estonské advokátní komory

42. Ustanovení § 5 odst. 4 etického kodexu stanovuje, že advokát je povinen zajistit, aby žádná třetí osoba neměla přístup k dokumentům, korespondenci nebo jiným informacím jeho klienta, ani k dokumentům, které advokát vypracoval v průběhu poskytování služeb klientovi.

43. Komentované vydání etického kodexu ... poskytuje další výklad k § 5 odst. 4, přičemž poukazuje na to, že povinnost zachovávat mlčenlivost o všech dokumentech a nosičích dat, které se týkají poskytování právních služeb, odpovídá povinnosti stanovené v § 44 odst. 1 bodu 4 zákona o advokacii. Uvedenou zásadu je třeba dodržovat i v případě, že jsou údaje klientů v elektronické podobě. To znamená, že materiály týkající se případů klientů musí být odlišeny a odděleny od ostatních spisů. Advokát musí být schopen prokázat, že spisy klientů jsou na samostatném serveru. Na virtuálním serveru se odlišení odvíjí od jasně označených katalogových struktur.

II. RELEVANTNÍ VNITROSTÁTNÍ JUDIKATURA

46. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2005, sp. zn. 3-3-1-30-05, se zabýval setkáním mezi advokátem a klientem ve výkonu trestu. Věc je relevantní vzhledem k výkladu, který Nejvyšší soud podal k § 43 odst. 5 zákona o advokacii. Nejvyšší soud uvedl, že § 43 odst. 5 zákona o advokacii nelze vykládat tak, že by prohlídka advokáta za okolností týkajících se jeho profesní činnosti byla bez výjimky ve všech případech nezákonná, pokud by k ní nebyl vydán příkaz okresního nebo oblastního soudu. Vězeňská správa musí být schopna předcházet trestné činnosti nebo bojovat proti ní, existuje-li důvodné podezření, že advokát vstupující do věznice nebo vystupující z ní páchá trestný čin nebo že setkání advokáta s vězněm bylo využito ke spáchání trestného činu. V daném případě byla prohlídka advokáta shledána nezákonnou, neboť žádné takové informace (podezření z trestného činu) neexistovaly.

47. V rozsudku ze dne 17. 5. 2010, sp. zn. 1-08-15079, se odvolací soud v Tallinnu zabýval přípustností elektronické korespondence mezi obviněným (nikoli advokátem) a advokátní kanceláří jakožto důkazu. Předmětná korespondence byla získána při prohlídce jednoho z automobilů obviněného a serveru používaného určitou společností. ... Soud konstatoval, že v situaci, kdy mezi advokátem a klientem existoval smluvní vztah a došlo k poskytování právních služeb a za stavu, kdy klient z vlastní vůle nesdělil třetím osobám informace týkající se poskytování právních služeb, se ochrana důvěrnosti vztahovala i na elektronickou korespondenci mezi advokátem a klientem nalezenou na nosičích dat, které byly zajištěny při prohlídce. Soud dále souhlasil s tím, že mlčenlivost může být prolomena v situaci, kdy se advokát přímo podílí na páchání trestné činnosti. V dané věci tomu tak nebylo a napadená korespondence nebyla jako důkaz připuštěna.

(...)

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. NAMÍTANÉ PORUŠENÍ ČL. 8 ÚMLUVY

51. S odkazem na advokátní tajemství a nedotknutelnost nosičů dat, která se týkají poskytování právních služeb, stěžovatel namítal, že zajištěním jeho notebooku a mobilního telefonu a jejich následnou prohlídkou došlo k porušení jeho práv zaručených čl. 8 Úmluvy. Čl. 8 Úmluvy zní následovně:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

(...)

B. K věci samé

(...)

2. Posouzení Soudu

(a) Úvodní poznámky

84. Soud vychází z argumentace stěžovatele, ... jehož námitky směřovaly spíše proti zajištění jeho notebooku a mobilního telefonu. S ohledem na obsah stížnosti ... se Soud domnívá, že stížnost stěžovatele se vztahuje i na přezkoumání uvedených nosičů dat po jejich zajištění policií ...

(b) Existence zásahu

85. V rozsahu, v němž stěžovatel namítá zajištění jeho nosičů dat a jejich následné přezkoumání, Soud konstatuje, že tyto kroky představují zásah do práva na respektování jeho korespondence. Na tomto závěru nic nemění ani okolnost, že se stěžovatel nebo jeho právní zástupce nedovolávali advokátního tajemství ihned během prohlídky (argumentace vlády v bodě 79). Soud navíc poznamenává, že okolnost, že stěžovatel je právníkem z povolání, byla státnímu zastupitelství dobře známa. Státní zastupitelství v žádosti o provedení domovní prohlídky a prohlídky vozidel stěžovatele vskutku uvedlo, že prohlídka může přinést informace, které se týkají profesní činnosti stěžovatele jako advokáta (bod 9).

(c) Existence právního základu a procesních záruk ve vnitrostátním právu

86. Pokud jde o otázku, zda bylo opatření v souladu se zákonem, judikatura Soudu stanovuje, že opatření musí mít určitý základ ve vnitrostátním právu, přičemž pojem „zákon“ je chápán spíše v materiálním než formálním smyslu. V oblasti, na kterou se vztahuje obecné právo, je „zákonem“ platný právní akt tak, jak jej vykládají příslušné soudy. Vnitrostátní právo musí být dále slučitelné s principy právního státu, musí být přístupné dotčené osobě a daná osoba musí

být schopna předvídat důsledky, které pro ni z vnitrostátního práva plynou (viz rozsudek velkého senátu ze dne 25. 5. 2021, Big Brother Watch a ostatní proti Spojenému království, č. 58170/13, 62322/14, 24960/15, bod 332; rozsudek ze dne 17. 5. 2018, Wolland proti Norsku, č. 39731/12, bod 62; rozsudek ze dne 5. 7. 2012, Golovan proti Ukrajině, č. 41716/06, bod 56).

87. Vnitrostátní právo musí v kontextu prohlídek a zajištění poskytovat jednotlivci určitou ochranu před svévolnými zásahy do práv plynoucích z čl. 8. Musí být tedy dostatečně jasné, aby občanům přiměřeně naznačilo, za jakých okolností a podmínek jsou orgány veřejné moci oprávněny přistoupit k jakýmkoli uvedeným opatřením (viz Golovan, cit. výše, bod 57).

88. Nadto, pokud jde o ochranu důvěrnosti výměny informací mezi advokáty a jejich klienty, Soud již uznal důležitost konkrétních procesních záruk (viz rozsudek ze dne 17. 12. 2020, Saber proti Norsku, č. 459/18, bod 51; rozsudek ze dne 27. 4. 2017, Sommer proti Německu, č. 73607/13, bod 56; rozsudek ze dne 21. 1. 2021, Kadura a Smaliy proti Ukrajině, č. 42753/14 a 43860/14, body 144–145).

89. Úmluva nezakazuje ukládat advokátům určité povinnosti, které se mohou týkat i vztahů mezi nimi a jejich klienty. Tak je tomu zejména v případě, kdy jsou zjištěny věrohodné důkazy o účasti advokáta na trestném činu nebo v souvislosti se snahou o potírání určitých praktik. ... je však nezbytné stanovit přísný rámec pro zmíněná opatření, neboť advokáti zaujímají zásadní postavení ve výkonu spravedlnosti a na základě své role prostředníka mezi stranami sporu a soudy mohou být označeni za ochránce zákona (viz rozsudek ze dne 24. 7. 2008, André a ostatní proti Francii, č. 18603/03, bod 42).

90. Vrátime-li se k projednávané věci, Soud uznává, že zásah měl obecný právní základ ve vnitrostátním právu, konkrétně v § 91 trestního řádu.

91. Soud dále posoudí kvalitativní stránku právních předpisů, které se v rámci projednávané věci ve vztahu ke stěžovateli uplatňují. Bude se přitom zabývat nejprve otázkou, zda je vnitrostátní právo dostatečně jasné, pokud jde o (ne)možnost dovolávat se advokátní mlčenlivosti za okolností, kdy je advokát sám podezřelý z účasti na trestném činu. Za druhé Soud posoudí, zda vnitrostátní právo poskytuje nezbytné procesní záruky pro ochranu důvěrnosti komunikace mezi advokáty a jejich klienty.

92. Co se týče první otázky ... Soud konstatuje, že klíčovým argumentem stěžovatele je, že podle § 43 odst. 3 zákona o advokacii jsou všechny nosiče dat advokátů týkající se poskytování právních služeb nedotknutelné v celém rozsahu a tato nedotknutelnost je absolutní. Vláda nicméně tvrdila, že pravidlo nedotknutelnosti se neuplatní, pokud je advokát sám podezřelý z trestného činu nebo pokud se příslušné údaje netýkají poskytování právních služeb. Rovněž uvedla, že na tuto nedotknutelnost v jejím absolutním smyslu se nelze odvolávat, pokud advokát řádně nevyčlenil informace, na které se vztahuje advokátní tajemství, od jiných materiálů, na které se toto tajemství nevztahuje.

93. Soud poznamenává, že ze znění § 43 odst. 3 zákona o advokacii plyne, že přiznává nedotknutelnost nosičům dat pouze v rozsahu, v jakém souvisejí s poskytováním právních služeb. Otázkou možných procesních záruk za okolností, kdy zajištěné nosiče dat obsahují podklady, na které se vztahuje advokátní tajemství a informace nesouvisející s poskytováním právních služeb, se Soud bude zabývat níže (body 98–100 a 105–107).

94. Soud též poznamenává, že navzdory zdánlivě bezvýhradnému znění pravidla nedotknutelnosti stanoveného v § 43 odst. 3 zákona o advokacii se vláda na podporu svého tvrzení, že nedotknutelnost datových nosičů advokáta není absolutní, odkázala na další

relevantní ustanovení vnitrostátního práva a vnitrostátní judikaturu (body 39–42 a 47–48). Soud si je vědom, že výklad a aplikace vnitrostátního práva přísluší především vnitrostátním soudům. Proto připouští, že vnitrostátní právo poskytuje určitou oporu pro závěr, že pravidlo nedotknutelnosti stanovené v § 43 odst. 3 zákona o advokacii musí ustoupit v případě, že je advokát sám podezřelý z trestného činu. Podle názoru Soudu však zůstávají pochybnosti o tom, zda lze říci, že vnitrostátní právo – v jeho současné podobě – splňuje požadavky jasnosti a předvídatelnosti tak, jak to vyžaduje jeho judikatura.

95. Soud nicméně nepovažuje za nutné zaujmout v této věci konečné stanovisko, neboť se z níže uvedených důvodů domnívá, že vnitrostátní právo v každém případě neposkytuje dostatečné procesní záruky, které by zabránily svévolným nebo nepřiměřeným zásahům do advokátní mlčenlivosti.

96. Pokud jde o hledisko procesních záruk, Soud konstatuje, že podle vnitrostátního práva existují určité záruky týkající se prohlídek a zajištění obecně, jakož i v souvislosti s prohlídkou advokátních prostor. Podle vnitrostátního práva lze totiž prohlídku provést, pokud existuje důvodné podezření, že se předmět nachází v prostorách, které mají být prohledány. Kromě toho musí příkaz k prohlídce obecně specifikovat předmět, místo a důvody prohlídky (bod 31). V případě, že je prohlídka prováděna v advokátní kanceláři, musí být povolena příkazem soudce pro přípravné řízení nebo soudním příkazem a prohlídka musí být provedena za přítomnosti advokáta, jehož prostory jsou prohledávány, nebo jiného advokáta (bod 31).

97. Soud však konstatuje, že z trestního řádu neplyne požadavek na přítomnost dotyčného advokáta (nebo jiného advokáta) v případě, že prostory, které mají být prohledány, nejsou advokátní kanceláří, ale obydlím nebo vozidlem advokáta, ani se nezdá, že by za takových okolností stanovoval požadavek na povolení soudem. Přesto se jeví, že takové požadavky mohou vyplývat z § 43 odst. 5 zákona o advokacii (srov. body 31 a 39). Rovněž se zdá, že vnitrostátní právo ponechává na soudci, aby rozhodl, zda prohlídku povolí formou plně odůvodněného příkazu nebo doložkou. Přestože je povolení ve formě doložky logicky stručnější, nezdá se, že by volba takové formy technicky znemožňovala nebo bránila vnitrostátnímu soudci přidat vlastní důvody nebo podmínky do výrokové části rozhodnutí o povolení prohlídky.

98. Navzdory výše uvedeným zárukám je zásadní obavou Soudu nedostatek praktického rámce pro ochranu advokátní mlčenlivosti v případech, jako je posuzovaná věc. Vycházíme-li z předpokladu, že podle vnitrostátního práva se advokátní tajemství neuplatní v rozsahu, v jakém je advokát sám podezřelý a/nebo jednal z jiné pozice než z pozice advokáta, je klíčovou otázkou, jak se privilegovaný materiál odliší a oddělí od materiálu, u něhož se nelze dovolávat důvěrnosti komunikace mezi advokátem a klientem. Soud konstatuje, že to ve vnitrostátním řízení nebylo zjištěno a že z připomínek vlády zjevně neplyne, zda podle vnitrostátního práva přestává advokátní mlčenlivost zcela platit ve vztahu k advokátovi, který je podezřelým v trestní věci nebo který vykonává i jinou činnost než poskytování právních služeb a/nebo řádně neodděluje různé privilegované a neprivilegované materiály.

99. Zatímco otázka třídění a oddělování privilegovaných a neprivilegovaných souborů je nepochybně důležitá v souvislosti s materiály v hmotné podobě, ještě důležitější se stává v situaci, kdy je privilegovaný obsah součástí větších balíků digitálně ukládaných dat. V takové situaci, i když je dotyčný advokát nebo jeho zástupce přítomen na místě prohlídky, může být

během této prohlídky obtížné rychle rozlišit, na které elektronické soubory přesně se vztahuje advokátní tajemství a na které nikoli.

100. Otázka, jak provést dostatečně cílené třídění, je stejně tak relevantní za okolností, kdy se podle vnitrostátního práva nebo praxe takové třídění neprovádí na místě prohlídky, ale nosiče dat jsou místo toho zajištěny celé a/nebo je pořízena zrcadlová kopie jejich obsahu. V tomto ohledu je Soud připraven přijmout argument vlády, že zhotovení zrcadlové kopie lze považovat za procesní záruku proti případné manipulaci s obsahem těchto datových nosičů (viz Wolland proti Norsku, cit. výše, bod 76, srov. rozsudek ze dne 22. 5. 2008, Iliya Stefanov proti Bulharsku, č. 65755/01, bod 42 a rozsudek ze dne 9. 4. 2009, Kolesnichenko proti Rusku, č.19856/04, bod 43).

101. Soud zdůrazňuje, že povinnost advokáta plynoucí z vnitrostátního práva (body 41–43 výše) oddělovat nosiče dat používané při poskytování právních služeb a povinnost používat jasně označené katalogové struktury pro soubory týkající se klientů – pokud by byla řádně dodržována – by k provádění třídění významně přispěla.

102. Soud upozorňuje na skutečnost, že kromě záruk řešících zajištění nosičů dat a/nebo kopírování jejich obsahu či třídění digitálně uložených dat je rovněž důležité zabránit neoprávněnému a nezaznamenanému přístupu k nosičům dat a/nebo zpracování dat od okamžiku jejich zajištění až do jejich vrácení nebo řádného zničení.

103. Pokud se vrátíme k okolnostem projednávané věci, Soud konstatuje, že vnitrostátní právo zřejmě neobsahuje žádný zvláštní postup nebo záruky, které by se zabývaly prohledáním elektronických nosičů dat a zabránily by ohrožení komunikace, na kterou se vztahuje advokátní tajemství. Soud se domnívá, že tento nedostatek praktického procesního mechanismu a záruk se v menší či větší míře odráží i ve způsobu, jakým byla v projednávané věci povolena prohlídka a jak bylo provedeno následné kopírování zajištěných nosičů dat a přezkoumání jejich obsah.

104. V případě stěžovatele příkaz k prohlídce vydaný soudcem pro přípravné řízení neobsahoval žádnou zmínku o zabezpečení případného privilegovaného materiálu chráněného profesním tajemstvím (srov. rozsudek ze dne 4. 2. 2020, Kruglov a ostatní proti Rusku, č. 11264/04 a 15 dalších, body 128–129; Iliya Stefanov proti Bulharsku, cit. výše, bod 41 a rozsudek ze dne 7. 6. 2007, Smirnov proti Rusku, č. 71362/01, bod 46). Tak tomu bylo i přesto, že žádost státního zástupce o vydání příkazu k domovní prohlídce výslovně obsahovala odkaz na možnost, že by stěžovatel mohl mít k dispozici informace související s jeho profesní činností advokáta, které by však nebyly relevantní pro probíhající trestní řízení (bod 9).

105. Ačkoliv byl stěžovatel později ujistěn, že prohlídka obsahu jeho notebooku a mobilního telefonu bude provedena na základě klíčových slov (a taková prohlídka byla skutečně provedena), nezdá se, že by daná povinnost jasně plynula z vnitrostátních právních předpisů. S prohlídkou na základě klíčových slov proto nepočítal ani státní zástupce v žádosti o povolení prohlídky a nezmínil ji ani soudce z přípravného řízení v příkazech k prohlídce (srov. rozsudek ze dne 3. 9. 2015, Sérvulo & Associados - Sociedade de Advogados, RL a ostatní proti Portugalsku, č. 27013/10).

106. Spíše se zdá, že rozhodnutí o tom, zda provést vyhledávání podle klíčových slov (nebo zda použít jinou metodu třídění), jakož i výběr relevantních klíčových slov byl ponechán zcela na vyšetřovacích orgánech. Na tomto místě Soud podotýká, že některá klíčová slova použitá pro účely vyhledávání (jako například „fiskální rok“ nebo „úvěrová linka“) měla zvláště široký

rozsah. Soud již výše konstatoval, že vnitrostátní úprava nepřiznávala stěžovateli žádné právo být přítomen při prohledávání založeném na klíčových slovech (viz bod 68).

107. V každém případě zůstává z vnitrostátního práva nejasné, jak by se řešily případné spory mezi vyšetřovacími orgány a dotčeným advokátem ohledně klíčových slov, která mají být použita, nebo jiných metod filtrování elektronického obsahu. Nezdá se totiž, že by vnitrostátní právo obsahovalo nějaká zvláštní pravidla o postupu v případě, že advokát nebo jeho zástupce vznesl námitky proti zajištění nebo prohledávání obsahu s odkazem na advokátní mlčenlivost (srov. rozsudek ze dne 3. 7. 2012, Robathin proti Rakousku, č. 30457/06, bod 50; rozsudek ze dne 16. 10. 2008, Wieser a Bicos proti Rakousku, č. 74336/01, body 60 a 62; André proti Francii, cit. výše, bod 44). Soud poznamenává, že vnitrostátní právo stanoví možnost podání odvolání proti vyšetřovacím úkonům. Z vnitrostátního práva však zřejmě nevyplývá, že by materiály, u nichž je zpochybněna použitelnost advokátní mlčenlivosti, nebyly vyšetřovacím orgánům zpřístupněny dříve, než by měly vnitrostátní soudy možnost provést konkrétní a podrobnou analýzu věci a – v případě potřeby – nařídít vrácení nebo zničení zajištěných nosičů dat a/nebo jejich zkopírovaného obsahu (srov. rozsudek ze dne 3. 12. 2019, Kirdök a ostatní proti Turecku, č. 14704/12, bod 51; rozsudek ze dne 2. 4. 2015, Vinci Construction a GTM Génie Civil et Services proti Francii, č. 63629/10 a 60567/10, bod 79).

108. V návaznosti na nedostatečný právní rámec Soud konstatuje, že praktický význam záruky v podobě přítomnosti dotčeného advokáta nebo jiného advokáta při prohlídce nebo dokonce při samotném zkoumání vykopírovaného obsahu z nosičů dat je omezený.

109. Ačkoli vnitrostátní právní předpisy neobsahovaly vhodné procesní záruky v zájmu ochrany údajů, na které se vztahuje advokátní tajemství, nemá Soud žádný podklad pro závěr, zda v projednávané věci byla či nebyla skutečně ohrožena důvěrnost komunikace mezi advokátem a jeho klientem. Podle názoru Soudu však již nedostatek procesních záruk týkajících se právě ochrany advokátní mlčenlivosti nenaplnuje požadavky vyplývající z kritéria podle čl. 8 odst. 2 Úmluvy, a tedy, že zásah musí být v souladu se zákonem (viz Saber proti Norsku, cit. výše, bod 57). Vzhledem k vyvození tohoto závěru není nezbytné, aby Soud přezkoumával splnění dalších požadavků dotčeného ustanovení.

110. V návaznosti na výše uvedené tudíž Soud shledal, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy.

(...)

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *prohlašuje* stížnost za přijatelnou většinou hlasů;
2. *rozhoduje* čtyřmi hlasy proti třem, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy;
3. jednomyslně *rozhoduje*, že není nezbytné přiznat spravedlivé zadostiučinění

(Zpracovali JUDr. Petr Škvain, Ph.D., a Mgr. Livia Ivánková)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
ČTVRTÁ SEKCE
1. 3. 2022
VĚC STÄVILÄ PROTI RUMUNSKU
(rozsudek ve věci Stävilä proti Rumunsku, stížnost č. 23126/16)

K otázce striktního výkladu podmínek obnovy řízení podle čl. 4 odst. 2 Protokolu č. 7

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 6, 13 a 4 Protokolu č. 7

Odkazy na českou právní úpravu:
čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod
§ 11 odst. 1 písm. h), j), §174a odst. 1, § 278 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Klíčová slova:
hájitelné tvrzení - ne bis in idem - obnova řízení - res iudicata - účinný právní prostředek nápravy

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí se věnuje otázce nemožnosti změny pravomocného rozhodnutí trestně právní povahy cestou obnovy řízení, není-li tato odůvodněna striktními podmínkami upravenými v čl. 4 odst. 2 Protokolu č. 7 Úmluvy. V návaznosti na dřívější judikaturu Soudu (v otázkách *konečného rozhodnutí a zdvojení trestního řízení* rozsudek ze dne 8. 7. 2019, Mihalache proti Rumunsku, č. 54012/10) za takové *konečné* označilo rozhodnutí státního zástupce o zastavení trestního stíhání obviněného pro nedostatek společenské škodlivosti stíhaného skutku, a to bez ohledu na skutečnost, že sankce majetkového charakteru, jež byla obviněnému týmž rozhodnutím uložena, nebyla ke dni, kdy nadřízené státní zastupitelství rozhodlo o obnově řízení, vykonána. S oporou o dříve vyslovený závěr, že jakékoli chyby učiněné orgány činnými v trestním řízení nesmí být cestou obnovy řízení napravovány na úkor dotčené osoby (rozsudek ze dne 24. 5. 2007, Radchikov proti Rusku, č. 65582/01), shledal Soud v nyní posuzované věci procesní postup vnitrostátních orgánů, které k obnově řízení přistoupily nikoli na základě *nové nebo nově zjištěné skutečnosti či důkazů*, nýbrž na podkladě nového zhodnocení (přehodnocení) dříve zjištěných skutečností a provedených důkazů, rozporným s označeným článkem Úmluvy. Vadné vyhodnocení společenské škodlivosti skutku orgány činnými v trestním řízení nemůže být podle Soudu považováno za *podstatnou vadu v předešlém řízení*, jež by mohla ovlivnit rozhodnutí ve věci. Připuštění takové možnosti by mohlo vést ke zneužívání institutu obnovy řízení k nápravě vad nastalých při právním posouzení skutku pro nedůsledné posouzení rozhodných skutečností. Protože Soud v posuzované věci neshledal splnění podmínek obnovy řízení upravených v citovaném článku Úmluvy, rozhodl, že vedením trestního stíhání stěžovatele po povolení obnovy řízení a vydáním odsuzujícího rozhodnutí došlo k porušení zásady *ne bis in idem* a tím i k porušení čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy.

Na straně druhé Soud uzavřel, že z důvodů jím vyložených je zjevně neopodstatněná stížnost v části, v níž namítala porušení čl. 6 a čl. 13. V případě druhého z nich i proto, že jeho

požadavky jsou vstřebány přísnějšími požadavky stanovenými čl. 6, který je ve vztahu k němu *lex specialis*.

Přestože rozhodnutí bylo přijato jednomyslně, soudce Grozev se neztotožnil s jeho odůvodněním v části týkající se aplikace čl. 6, k němuž zaujal vlastní stanovisko.

Právní závěry Soudu učiněné k aplikaci čl. 4 odst. 2 Protokolu č. 7 Úmluvy jsou použitelné ve vztahu ke všem opravným prostředkům, jejichž prostřednictvím lze dosáhnout toho, že jednou již skončené řízení je znovu otevřeno. Pojem „*obnova řízení*“ je vykládán v tomto obecném významu, nikoli úzce v tradičním právním významu (srov. Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M., Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1424).

Publikací tohoto rozhodnutí se sleduje připomenutí nutnosti důsledného zvažování otázky právní kvalifikace skutku v průběhu veškerých stadií trestního stíhání obviněného, resp. i důsledky reakce na něj jinými orgány (zpravidla správními), neboť nezřídka jsou orgány činné v trestním řízení nuceny vypořádat se s projevy zásady *ne bis in idem*. Překážku (opětovného) trestního stíhání obviněného pro týž skutek (*res iudicata*) lze sice odstranit cestou mimořádného opravného prostředku, na vadu právního posouzení skutku zatěžující pravomocné rozhodnutí, není-li spojena s novými zjištěními (skutečnostmi a důkazy) ji odůvodňujícími, však nelze reagovat a takové rozhodnutí nelze zrušit cestou obnovy řízení (§ 278 a násl. tr. ř.). V případě stížnosti pro porušení zákona (§ 266 a násl. tr. ř.) by změny bylo možno dosáhnout jen tehdy, byla-li by podána ve prospěch obviněného, neboť v opačném případě, tj. při podání tohoto mimořádného opravného prostředku v jeho neprospěch, lze dosáhnout jen tzv. akademického výroku konstatujícího porušení zákona bez dalšího vlivu na původní rozhodnutí.

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel byl dne 3. 4. 2013 při řízení auta zastaven a kontrolován policií. Když byl požádán o řidičský průkaz, přiznal, že ho nevlastní. Dne 26. 4. 2013 bylo proti němu zahájeno trestní řízení pro řízení bez řidičského průkazu. To však bylo dne 4. 11. 2013 státním zástupcem zastaveno, neboť jeho jednání nebylo podle mínění státního zástupce dosti závažné a stěžovatel při řízení spolupracoval a přiznal se. Považoval však za nutné uložit stěžovateli správní pokutu ve výši 500 rumunských lei (113 EUR), kterou považoval za dostatečnou k jeho převýchově. Stěžovatel toto rozhodnutí nenapadl opravným prostředkem k nadřízenému státnímu zastupitelství ani soudu, a to se tudíž stalo konečným ve smyslu Úmluvy (viz bod 58. níže).

Dne 13. 8. 2014 nadřízené státní zastupitelství zrušilo rozhodnutí ze dne 4. 11. 2013 s odůvodněním, že bylo nezákonné, a obnovilo trestní řízení proti stěžovateli. Nadřízené státní zastupitelství vycházelo z důkazů ve spise a uzavřelo, že jednání stěžovatele bylo dostatečně závažné, aby bylo považováno za trestný čin. Uložením toliko správní pokuty nemohlo být dosaženo represivního a preventivně-výchovného účelu trestní sankce. Svě rozhodnutí nadřízené státní zastupitelství předalo v souladu se zákonnými požadavky soudci v přípravném řízení k přezkumu, zda je zákonné a opodstatněné.

Mezitímním rozsudkem ze dne 24. 9. 2014, proti němuž se nebylo možné odvolat, rozhodl soudce bez přítomnosti stran, že rozhodnutí ze dne 13. 8. 2014 je zákonné a opodstatněné a potvrdil obnovu trestního řízení proti stěžovateli. Shledal, že okolnosti odůvodňující zastavení stíhání nikdy neexistovaly a společenská škodlivost jednání stěžovatele není vyrušena jeho přiznáním ani spoluprací s policejními orgány.

Nadřízené státní zastupitelství pokračovalo v trestním stíhání stěžovatele a předvolalo jej k podání výpovědi dne 11. 12. 2014. Dne 13. 1. 2015 podalo na stěžovatele obžalobu k okresnímu soudu. Ta byla téhož dne zaslána stěžovateli s informací, že dojde k přezkumu její

zákonnosti soudcem v přípravném řízení, který dále přezkoumá mj. postup vyšetřovacích orgánů, důkazy ve spise a jejich zákonnost. Stěžovatel byl vyzván, aby předložil písemnou žádost a námítky v mezích tohoto přezkumu. Mezitímním rozsudkem ze dne 2. 4. 2015, proti němuž se nebylo možné odvolat, rozhodl soudce v přípravném řízení za přítomnosti stran, že případ byl zákonně předán soudu, postup a sběr důkazů vyšetřovacími orgány byl taktéž zákonný a soudní proces stěžovatele mohl začít. Shledal dále, že stěžovatel nepředložil žádné ústní ani písemné námítky a soud neviděl žádný důvod pro jejich vznesení ze svého popudu. Mezitím nadřízené státní zastupitelství vzneslo dotaz, zda stěžovatel zaplatil uloženou pokutu, a zjistilo, že nikoli.

Dne 7. 5. 2015 při jednání okresního soudu bylo vyhověno žádosti stěžovatele, aby byla jeho věc projednána ve zkráceném řízení na základě důkazů založených ve spise s tím, že se k jednání přiznal. Žádná ze stran nevznesla námítky a soud řízení odročil s tím, že důkazy jsou dostatečné pro rozhodnutí a obhajoba může předložit další dokumenty. Dne 23. 7. 2015 stěžovatel podal k soudu žádost, nechť jeho řízení zastaví, neboť rozhodnutí nadřízeného státního zastupitelství bylo nezákonné, nebo ho zproští obžaloby. Namítl, že nadřízené státní zastupitelství pouze znovu hodnotilo dostupné důkazy za absence nových nebo nově zjištěných skutečností nebo důkazů nebo zjištění zásadního procesního pochybení v řízení. Byl tak porušen princip právní jistoty a zásada ne bis in idem. Tím, že nadřízené státní zastupitelství rozhodnutí přijalo až devět měsíců po zastavení řízení, ho také postavilo do značně nevýhodné pozice, čímž byla porušena rovnost zbraní. Namítl dále, že rozhodnutí ze dne 13. 8. 2014 bylo přijato bez jeho přítomnosti a nebylo mu umožněno podat ani písemné námítky. Procesní postup tohoto řízení byl prohlášen Ústavním soudem dne 23. 6. 2015 za neústavní. Okresní soud stěžovatele odsoudil dne 6. 8. 2015 k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku a dvou měsíců. Uvedl, že jeho jednání představovalo trestný čin a jeho přiznání nesnižovalo jeho závažnost. Dodal, že mezitímní rozsudek ze dne 24. 9. 2014 byl zákonný a platný, protože rozhodnutí Ústavního soudu mělo platnost pouze ex nunc, přičemž soudce rozsudek vynesl před tímto rozhodnutím.

Proti rozsudku se stěžovatel odvolal, přičemž zopakoval své argumenty. Odvolací soud rozsudkem ze dne 22. 10. 2015 jeho odvolání zamítl s tím, že novela procesních předpisů zajistila soulad s Úmluvou prostřednictvím soudního přezkumu rozhodnutí státního zastupitelství a stěžovatel tudíž nemohl namítat porušení ustanovení Úmluvy. Zopakoval ex nunc platnost rozhodnutí Ústavního soudu a dodal, že řízení dne 24. 9. 2014 nemohlo ovlivnit práva stěžovatele z důvodu jeho nepřítomnosti, neboť své námítky mohl uplatnit při jednání dne 2. 4. 2015. Nyní však jeho námítky ve vztahu k mezitímním rozsudkům nelze přezkoumat, neboť jsou konečné.

Stěžovatel podal mimořádnou žádost o přezkum řízení, a to ve vztahu k oběma mezitímním rozsudkům i odsuzujícím rozsudkům. Spoléhal v ní na stejné argumenty jako v předcházejícím řízení. Rozhodnutím ze dne 26. 1. 2016 jeho žádost okresní soud odmítl jako nepřipustnou. Odvolání stěžovatele proti tomuto rozhodnutí bylo dne 21. 4. 2016 zamítnuto jako neopodstatněné s tím, že žádost je nepřipustná, neboť nesměřuje proti meritu věci. Ustanovení, které rozhodnutí Ústavního soudu zrušilo, bylo svojí povahou procesní a nikoli hmotněprávní. Nadto mohl stěžovatel zákonnost trestního stíhání napadnout v přípravném řízení.

Dne 6. 8. 2020 Nejvyšší státní zástupce informoval vládu, že jednání soudce v přípravném řízení, jež byla skončená v době publikace rozhodnutí Ústavního soudu, nebyla tímto rozhodnutím ovlivněna. Rozhodnutí v nich byla konečná a nemohla již být přezkoumána.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

46. Stěžovatel namítl, že obnova jeho trestního řízení a následné odsouzení porušilo jeho práva na obhajobu a rovnost zbraní, protože (i) zákonnost rozhodnutí o obnově řízení byla přezkoumána soudcem v přípravném řízení v jeho nepřítomnosti, aniž by byl předvolán a mohl se řízení zúčastnit, a (ii) v soudním řízení soudy odmítly přezkoumat jeho námitky týkající se nezákonnosti tohoto rozhodnutí, přestože Ústavní soud přiznal nespravedlivost takového rozhodování soudce v přípravném řízení a označil ho za nezákonné ještě předtím, než jeho soudní řízení skončilo. Namítl dále, že rozhodnutí o obnově řízení porušilo princip právní jistoty, neboť bylo přijato devět měsíců poté, co bylo řízení proti němu zastaveno, aniž by v případě vyvstaly nové skutečnosti nebo důkazy. Stěžovatel odkázal na čl. 6 Úmluvy, jehož relevantní části zní:

„1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, ... projednána ... soudem ..., který rozhodne ... o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu ...

...

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

...

c. obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru ...“

A. Podání stran

1. Vláda

47. Vláda uznala, že jednání dne 24. 9. 2014 (viz bod 11.) se uskutečnilo v kanceláři soudce a bez přítomnosti stěžovatele. Oponovala však, že stěžovatel měl příležitost napadnout zákonnost obžaloby, důkazy vložené do spisu, postup vyšetřujících orgánů a shromažďování důkazů během jednání dne 2. 4. 2015 (viz bod 20.). Neučinil tak, přestože měl během tohoto jednání příležitost vznést námitky ústně i písemně a byl osobně přítomen před soudcem přípravného řízení.

48. Stěžovatel dobrovolně, jednoznačně a za plného vědomí všech důsledků souhlasil s tím, aby byl jeho případ rozhodován ve zkráceném řízení (viz bod 21.), čímž se implicitně vzdal některých svých procesních práv. Toto jeho rozhodnutí bylo doprovázeno dostatečnými procesními zárukami a zahrnovalo souhlas se všemi důkazy založenými ve spise, tedy včetně rozhodnutí nadřízeného státního zastupitelství a mezitímního rozsudku ze dne 24. 9. 2014. Pokud všechny výše zmíněné záruky (viz bod 47. výše) nevyužil, nemohl namítat, že došlo v jeho případě k porušení principu právní jistoty.

49. Vláda zdůraznila, že úřady měly možnost obnovit řízení v případech, kdy byla v předcházejícím řízení zjištěna natolik zásadní vada, že mohla ovlivnit výsledek řízení. Podle příslušných vnitrostátních předpisů mělo rozhodnutí Ústavního soudu platnost pouze *ex nunc* a stalo se tak závazným až v okamžiku, kdy bylo publikováno. Vzhledem k tomu, že mezitímní rozsudek ze dne 24. 9. 2014 byl vyhlášen před publikací rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 23. 6. 2015 (viz bod 42.), vnitrostátní soudy, včetně soudů rozhodujících v projednávané věci, se musely řídit pravidly o vázanosti rozsudky Ústavního soudu. Soudy se stěžovatelovými námitkami o tvrzené nezákonnosti rozhodnutí o obnově řízení v návaznosti na rozhodnutí Ústavního soudu zabývaly a s poskytnutím odůvodnění je odmítly.

2. Stěžovatel

50. Stěžovatel rozporoval podání vlády, že mohl napadnout rozhodnutí o obnově řízení při jednání dne 2. 4. 2015. Podle jeho mínění spadalo napadení spravedlivosti rozhodnutí nadřízeného státního zastupitelství mimo rámec tohoto jednání. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 23. 6. 2015 bylo navíc vyneseno až poté, co řízení dne 2. 4. 2015 skončilo. V této fázi řízení by proto nebyl důvod, aby soudce přípravného řízení znovu přezkoumával rozhodnutí nadřízeného státního zastupitelství, neboť bylo potvrzeno pravomocným mezitímním rozsudkem ze dne 24. 9. 2014 (viz bod 11.). Skutečnost, že soudy odmítly zákonnost rozhodnutí o obnově řízení přezkoumat dokonce i poté, co Ústavní soud vydal své rozhodnutí, je dostatečným důkazem, že by udělaly totéž předtím, než jej Ústavní soud vydal.

51. Stěžovatel uznal, že rozhodnutí Ústavního soudu se stalo závazným až v okamžiku, kdy bylo publikováno, a mělo platnost pouze *ex nunc*. Rozhodnutí Ústavního soudu však bylo publikováno dne 22. 9. 2015, tedy v době, kdy jeho řízení bylo stále projednáváno před odvolacím soudem. Soudy měly tudíž povinnost toto rozhodnutí použít.

52. Skutečnost, že souhlasil s rozhodováním své věci ve zkráceném řízení a že se přiznal ke spáchání daného provinění, však nemohou být platnými argumenty ospravedlňujícími porušení jeho práva na spravedlivý proces obnovou jeho řízení. Shora zmíněná rozhodnutí navíc nemohla bránit soudům v tom, aby ho zprostily obžaloby.

B. Posouzení soudem

53. Předně Soud poznamenává, že stěžovatelovy námitky jsou dvojího druhu. Zaprvé se týkají tvrzeného porušení jeho práva na obhajobu, rovnosti zbraní a právní jistoty v řízení, v němž byla soudcem přípravného řízení přezkoumávána zákonnost rozhodnutí nadřízeného státního zastupitelství o obnově trestního řízení vedeného proti němu (viz bod 11.). Zadruhé se vztahují k tvrzenému porušení jeho práva na obhajobu a rovnosti zbraní během soudního řízení (viz body 24. a 27.). Soud se bude proto postupně věnovat první a poté druhé námitce stěžovatele.

54. Soud dále poznamenává, že argumentace vlády naznačila, že stěžovatel nevyčerpal všechny jemu dostupné vnitrostátní prostředky nápravy ve vztahu ke svým námitkám, neboť je nevznesl před soudcem přípravného řízení, který přezkoumával dne 2. 4. 2015 zákonnost jeho obžaloby (viz body 47.–48. výše). Nebude se však speciálně věnovat těmto argumentům vlády, podle nichž stěžovatel nevyčerpal všechny dostupné vnitrostátní opravné prostředky, protože dokonce i za předpokladu, že by tyto byly zamítnuty, jsou stěžovatelovy námitky nepřijatelné z následujících důvodů.

1. Tvrzené porušení stěžovatelových práv na obhajobu, rovnost zbraní a právní jistotu během jednání v přípravném řízení, v němž soudce přezkoumával rozhodnutí o obnově řízení

a) Obecná východiska

55. Soud opakuje, že právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 je absolutní právo. Avšak to, co tvoří spravedlivý proces, nemůže být předmětem jediného neměnného pravidla, ale musí vyplývat z okolností konkrétního případu. Primárním úkolem Soudu podle čl. 6 odst. 1 proto je zhodnotit celkovou spravedlivost trestního řízení. Soud důrazně opakuje, že záruky čl. 6 jsou použitelné od okamžiku, kdy existuje „trestní obvinění“ ve smyslu judikatury. Záruky tudíž mohou být relevantní již v přípravném řízení, pokud je pravděpodobné, že by spravedlivost procesu byla zásadně narušena v důsledku jejich počátečního nedodržení. Fáze vyšetřování může mít pro přípravu trestního řízení zvláštní důležitost. Důkazy získané během

tohoto období například často rozhodují o rámci, v němž bude žalovaný trestný čin zvažován v řízení před soudem. Nicméně způsob, jakým bude čl. 6 používán během fáze vyšetřování, závisí na zvláštních prvcích jednotlivých řízení a okolnostech případu (viz rozsudek velkého senátu ze dne 13. 9. 2016, Ibrahim a ostatní proti Spojenému království, č. 50541/08, 50571/08, 50573/08 a 40351/09, body 250.–253., s dalšími odkazy).

56. Pokud jde o čl. 6 Úmluvy, Soud dále zdůrazňuje, že zrušení rozsudku je okamžitým úkonem, který nevyvolává pokračující situaci, a to ani, jako tomu bylo v projednávané věci, když to znamená obnovu řízení. V souladu s čl. 35 odst. 1 Úmluvy navíc může Soud přezkoumávat pouze stížnosti, ve vztahu k nimž byly vnitrostátní opravné prostředky vyčerpány a které byly podány během lhůty šesti měsíců od data „konečného“ vnitrostátního rozhodnutí. Pokud neexistuje přiměřený opravný prostředek proti určitému úkonu, který je údajně v rozporu s Úmluvou, je pro účely pravidla šesti měsíců považován den, kdy k úkonu došlo, za datum, kdy se stal „konečným“ (viz např. rozsudek ze dne 21. 4. 2016, Topallaj proti Albánii, č. 32913/03, bod 103., s dalšími odkazy).

b) Použití obecných východisek na projednávanou věc

57. Stran stěžovatelova případu Soud poznamenává, že podle vlády nebylo rozhodnutí státního zastupitelství o zastavení řízení proti stěžovateli konečným rozhodnutím ve smyslu Úmluvy, neboť stěžovatel nikdy nezaplátil uloženou pokutu (viz bod 85. níže).

58. Soud však poukazuje na to, co již v minulosti judikoval stran rozhodnutí státního zastupitelství o zastavení trestního stíhání stěžovatele z důvodu spočívajícího v tom, že jednání nebylo dostatečně závažné, aby bylo považováno za trestný čin. Za podmínky, že státní zastupitelství své rozhodnutí přijalo poté, co zhodnotilo všechny okolnosti případu, a že stěžovateli byla za jednání, jehož se dopustil, současně uložena vymahatelná správní sankce, se takové rozhodnutí stalo konečným ve smyslu autonomního významu tohoto pojmu podle Úmluvy po uplynutí zákonem stanovené lhůty dané stěžovateli k využití opravného prostředku, který mu byl poskytnut k napadení tohoto rozhodnutí (viz Mihalache, cit. výše, body 13., 100., 101. a 126.).

59. Dále Soud poznamenává, že mezi stranami je nesporné, že stěžovatel po seznámení se s rozhodnutím ze dne 4. 11. 2013 nepovažoval za vhodné využít opravného prostředku, který mu byl dostupný k jeho napadení (viz bod 8.). Vláda dále nerozporovala, v každém případě v tomto směru nepředložila žádný důkaz, že by pouhá skutečnost, že stěžovatel nezaplátil uloženou pokutu (viz bod 19.) obnovovala stanovenou lhůtu pro podání zmíněného opravného prostředku.

60. Soud proto nevidí žádný důvod pochybovat o tom, že rozhodnutí státního zastupitelství ze dne 4. 11. 2013 bylo konečné ve smyslu Úmluvy ve chvíli, kdy dne 13. 8. 2014 nadřízené státní zastupitelství využilo své pravomoci k obnově trestního řízení proti stěžovateli (viz bod 9.).

61. Za těchto okolností Soud shledává, že to byl právě tento úkon soudce v přípravném řízení, kdy dne 24. 9. 2014 (viz bod 11.) potvrdil rozhodnutí nadřízeného státního zástupce ze dne 13. 8. 2014 zrušující rozhodnutí ze dne 4. 11. 2013, jež započalo běh šestiměsíční lhůty pro podání stěžovatelovy stížnosti ve vztahu k obnově řízení vedeného proti němu. Stěžovatel nenamítal, že by nebyl s obsahem a důsledky mezitímního rozsudku soudce v přípravném řízení plně seznámen, když dne 11. 12. 2014 podával svoji výpověď před nadřízeným státním zastupitelstvím (viz bod 15.). Nicméně stěžovatel svoji stížnost k Soudu podal dne 18. 4. 2016, tedy více než šest měsíců poté, kdy se dozvěděl o údajném porušení svého práva na obhajobu, rovnosti zbraní a požadavku právní jistoty soudcem v přípravném řízení.

62. Pokud jde o otázku, zda měl stěžovatel k dispozici vhodný opravný prostředek k napadení tohoto aktu, který považoval za porušující Úmluvu, poukazuje Soud na to, co uznal sám stěžovatel. Za absence rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 23. 6. 2015 vnitrostátní soudy, včetně soudce, jenž v přípravném řízení přezkoumával zákonnost jeho obžaloby, neměly žádný pádný právní důvod přezkoumávat spravedlivost rozhodnutí ze dne 13. 8. 2014 a konečného mezitímního rozsudku ze dne 24. 9. 2014 vyneseno v jeho případě (viz bod 50. výše). Měl tudíž za to, že vznesení jeho námitek před vnitrostátními soudy by nemělo žádné rozumné vyhlídky na úspěch.

63. Pravdou je, že vláda a vnitrostátní soudy zřejmě nesouhlasí se stěžovatelovým názorem, že vznesení jeho námitek ohledně nespravedlivosti konečného mezitímního rozsudku ze dne 24. 9. 2014 před soudem v přípravném řízení při přezkumu zákonnosti jeho obžaloby by bylo bez jakékoli šance na úspěch (viz body 28., 29., 33., 35., 47. a 48.).

64. Soud nicméně není přesvědčen, že může nesouhlasit s názorem stěžovatele. Shledává, že vláda v této souvislosti nepředložila žádné konkrétní příklady vnitrostátní judikatury, především z doby před rozhodnutím Ústavního soudu ze dne 23. 6. 2015, prokazující, že soudci provádějící v přípravném řízení přezkum zákonnosti obžaloby také přezkoumávali a připustili námitky podobné těm, které vznesl stěžovatel, tedy vztahující se ke spravedlivosti konečného rozhodnutí soudce v přípravném řízení, které potvrzovalo zákonnost rozhodnutí státního zastupitelství o obnově trestního řízení. Názor Nejvyššího státního zástupce vyjádřený několik let po skončení řízení ve stěžovatelově případě a patrně také poté, co měla judikatura vnitrostátních soudů určitý čas se vyvinout, zřejmě obdobně potvrzuje skutečnost, že řízení soudce v přípravném řízení, jenž přezkoumával rozhodnutí státních zástupců o obnově trestních řízení, která skončila předtím, než Ústavní soud vydal své rozhodnutí, byla konečná a nemohla již být přezkoumána (viz bod 36.).

65. Za těchto okolností je pro Soud obtížné přijmout stěžovatelův přístup, který poté, co se dozvěděl o mezitímním rozsudku ze dne 24. 9. 2014, zůstal nečinný a s podáním své stížnosti k Soudu čekal na konec svého soudního řízení.

66. Stěžovatel nemohl za žádných okolností v prosinci 2014 vědět, že Ombudsman podá dne 3. 3. 2015 ústavní stížnost k Ústavnímu soudu (viz bod 42.), nebo že tato stížnost bude ve skutečnosti úspěšná. Dokonce i za předpokladu, že by tyto skutečnosti mohl pominout, s ohledem na výslovné znění Ústavy stran účinků rozhodnutí Ústavního soudu na základě ústavních stížností (viz bod 37.), Soud vážně pochybuje, že by mohl stěžovatel důvodně předpokládat, že by v jakémkoli stádiu jeho řízení mohlo mít dotčené rozhodnutí Ústavního soudu jakýkoli vliv na okolnosti jeho případu nebo že by soudy rozhodující v jeho případě toto rozhodnutí použily.

67. To platí tím spíše s ohledem na to, že předmětné rozhodnutí Ústavního soudu se týká výhradně příslušných procesních ustanovení vztahujících se k rozhodování soudce v přípravném řízení, kdy přezkoumává rozhodnutí státního zástupce o obnově trestních řízení. To ve stěžovatelově případě skončilo konečným mezitímním rozsudkem dlouho předtím, než Ústavní soud vynesl své rozhodnutí. Což se skutečně odrazilo v postupu obou obecných soudů, které námitku stěžovatele zvážily, avšak odmítly ji s tím, že rozhodnutí Ústavního soudu mají pouze účinek *ex nunc* (viz body 25. a 28.).

68. S ohledem na vše shora uvedené je Soud toho názoru, že si stěžovatel musel, nebo alespoň měl, uvědomit dne 11. 12. 2014, že nemá k dispozici žádný odpovídající vnitrostátní opravný prostředek, který by poskytoval přiměřenou naději na úspěch jeho námítce týkající se údajné nespravedlivosti jednání v přípravném řízení, v němž bylo přezkoumáno rozhodnutí nadřízeného státního zastupitelství o obnově jeho trestního řízení.

69. Vzhledem k tomu byla tato část stížnosti podána opožděně a musí být zamítnuta v souladu s čl. 35 odst. 1 a 4 Úmluvy.

2. Tvrzené porušení stěžovatelových práv na obhajobu a rovnost zbraní během soudního řízení

70. Soud zjišťuje, že stěžovatel namítl, že se soudy odmítly zabývat jeho argumenty vztahujícími se k nezákonnosti rozhodnutí o obnově řízení vedeného proti němu (viz bod 46. výše). Zároveň nicméně zjišťuje, že stěžovatel byl nepochybně schopen vznést před soudy všechny své argumenty vztahující se k nezákonnosti tohoto rozhodnutí a že soudy se jimi zabývaly a odmítly je, přičemž poskytly důvody pro své rozhodnutí (viz body 22.–35.).

71. Soud má tudíž za to, že stěžovatelova nespokojenost se vztahuje ke kvalitě odůvodnění poskytnutého soudy pro odmítnutí jeho argumentů, především pak způsobu jejich výkladu příslušného právního rámce použitelného v jeho případě, spíše než k absenci takového odůvodnění.

72. Z judikatury Soudu vyplývá, že vnitrostátní soudní rozhodnutí nemůže být považováno za svévolné natolik, aby porušovalo spravedlivost řízení, ledaže není poskytnuto žádné odůvodnění nebo je odůvodnění založeno na zjevné skutkové či právní vadě způsobené vnitrostátními soudy, jejímž výsledkem je „odepření spravedlnosti“ (viz rozsudek velkého senátu ze dne 11. 7. 2017, *Moreira Ferreira proti Portugalsku*, č. 19867/12, bod 85.).

73. S ohledem na předložené důkazy, včetně ustanovení příslušných vnitrostátních předpisů použitelných v tomto případě, a svá zjištění shora (viz body 57.–67. výše), nemůže Soud seznat žádný prvek odůvodnění poskytnutých soudy v jejich rozsudcích, který by naznačoval, že byla založena na zjevných vadách, které by předmětná rozhodnutí učinila svévolnými do té míry, že by byla porušena spravedlivost řízení ve stěžovatelově případě.

74. Tato část stížnosti je tudíž zjevně neopodstatněná a musí být zamítnuta v souladu s čl. 35 odst. 3 a 4 Úmluvy.

II. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

75. Stěžovatel namítl, že soudní řízení, a to včetně mimořádné žádosti o přezkum řízení, kterou podal proti svému konečnému odsouzení, mu neposkytla účinný opravný prostředek proti údajnému porušení jeho práv poskytnutých Úmluvou, což je v rozporu s čl. 13 Úmluvy, který zní:

„Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné opravné prostředky před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“

A. Podání stran

1. Vláda

76. Vláda argumentovala, že čl. 13 není použitelný na okolnosti, za nichž k údajnému porušení Úmluvy mělo dojít v kontextu soudního řízení.

77. V každém případě mohl stěžovatel k vznesení svých námitek ohledně údajné nezákonnosti rozhodnutí nadřízeného státního zastupitelství ze dne 13. 8. 2014 a účinku Ústavního rozhodnutí na řízení vedené proti němu využít účinných vnitrostátních opravných prostředků. Jeho argumenty byly v řízení přezkoumány obecnými soudy i ve stádiu mimořádných opravných prostředků. Mohly být přezkoumány také během jednání dne 2. 4. 2015, avšak stěžovatel je nevznesl. Skutečnost, že soudy jeho argumenty odmítly s poskytnutím

příslušného odůvodnění, nemohla učinit opravné prostředky, které byly stěžovateli dostupné, neúčinnými.

2. Stěžovatel

78. Stěžovatel oponoval, že mu soudy neposkytly účinný opravný prostředek, který by mu umožňoval požadovat přezkum zákonnosti řízení o obnově řízení vedeného proti němu ve světle rozhodnutí Ústavního soudu. Podle vnitrostátní právní úpravy nemůže být mezitímní rozsudek soudce v přípravném řízení přezkoumáván cestou mimořádné žádosti o přezkum řízení. Obecné soudy navíc jeho argumenty stran nezákonnosti rozhodnutí nadřízeného státního zastupitelství ze dne 13. 8. 2014 odmítly jednoduše s odkazem na účinek *res iudicata* mezitímního rozsudku ze dne 24. 9. 2014.

B. Posouzení soudem

79. Soud opakuje, že čl. 13 vyžaduje existenci opravného prostředku ve vnitrostátním právu pouze ve vztahu ke stížnostem, které lze považovat ve smyslu Úmluvy za „obhajitelné“ (viz rozsudek ze dne 27. 4. 1988, Boyle a Rice proti Spojenému království, bod 52.). Role čl. 6 ve vztahu k čl. 13 je nadto *lex specialis*, což znamená, že požadavky čl. 13 jsou vstřebány přísnějšími požadavky stanovenými čl. 6 (viz např. rozsudek ze dne 11. 1. 2007, Kuznetsov a další proti Rusku, č. 184/02, bod 87., a rozsudek ze dne 25. 10. 2007, Efendiyeva proti Ázerbájdžánu, č. 31556/03, bod 59.).

80. Vzhledem k tomu, že stěžovatelovy námitky podle čl. 6 Úmluvy byly prohlášeny za nepřijatelné, a tudíž jeho stížnost v této souvislosti nelze považovat za „obhajitelnou“ ve smyslu Úmluvy, a že stěžovatel mohl každopádně vznést své výhrady stran spravedlivosti řízení a pravidla *ne bis in idem* před vnitrostátními soudy, uzavírá Soud, že stěžovatelova stížnost podle čl. 13 je zjevně neopodstatněná ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy, a musí být proto zamítnuta podle čl. 35 odst. 4.

III. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 4 PROTOKOLU Č. 7 ÚMLUVY

81. Stěžovatel namítl, že rozhodnutí nadřízeného státního zastupitelství o obnově trestního řízení porušilo jeho práva garantovaná čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy, který v příslušné části zní:

„1. Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.

2. Ustanovení předchozího odstavce nejsou na překážku obnově řízení podle zákona a trestního řádu příslušného státu, jestliže nové nebo nově zjištěné skutečnosti nebo podstatná vada v předešlém řízení mohly ovlivnit rozhodnutí ve věci.

...“

A. K přijatelnosti

82. Soud shledává, že tato část stížnosti není zjevně neopodstatněná a není nepřijatelná ani z jiného důvodu uvedeného v čl. 35 Úmluvy. Musí být proto prohlášena za přijatelnou.

B. K věci samé

1. Podání stran

a) Stěžovatel

83. Stěžovatel namítl, že ačkoliv ve skutečnosti nezaplatil pokutu uloženou mu v listopadu 2013 (viz body 7. a 19.), byl dvakrát stíhán za tžž skutek. Okolnosti jeho případu jsou obdobné jiným případům, v nichž Soud shledal porušení čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy.

84. Skutečnost, že pokutu nezaplatil, nehrála žádnou roli v rozhodnutí nadřizeneho stātního zastupitelství obnovit řízení.

b) Vlāda

85. Vlāda uznala, že řízení vedenā proti stěžovateli, včetnē uložené pokuty, byla svojí povahou trestní, tškala se stejných skutkových okolností a vyústila v jeho odsouzení. Nicménē rozhodnutí ze dne 4. 11. 2013 (viz bod 7.) nebylo konečné ve smyslu Úmluvy, neboť stěžovatel nikdy nezaplatil pokutu, která mu byla uložena.

86. Nadřizene stātní zastupitelství každopādne obnovilo trestní řízení vedenē proti stěžovateli z důvodu zásadní vady v předchāzejícím řízení. Konkrētnē bylo rozhodnutí ze dne 4. 11. 2013 nezákonné, neboť došlo k nesprāvnému použití příslušných trestně procesních ustanovení. Jednalo se o to závažnější vadu při vzetí v úvahu, že stěžovatel se znovu dopustil protiprávního jednání během zkušební doby podmínēného odsouzení k trestu odnětí svobody v trvání dvou měsíců, jenž mu byl uložen za jiný trestný čin (viz bod 24.), a nemohl tudíž těžit z dobrodiní dalšího aktu milosti.

87. Nadřizene stātní zastupitelství nezaložilo své rozhodnutí o obnovē řízení vedeného proti stěžovateli na výše uvedeném důvodu. Nicménē soudy ho vzaly při hodnocení případu v úvahu.

2. Posouzení soudem

88. Soud opakuje zásady vytyčenē ve své judikatuře tškající se zdvojení trestního řízení (viz Mihalache, cit. výše, body 47.–49.).

89. V projednāvaném případě Soud shledāvā, že vlāda nerozporovala, že řízení vedoucí jak k rozhodnutí dne 4. 11. 2013 (viz bod 7.), tak ke konečnému rozsudku dne 22. 10. 2015 (viz bod 27.), byla pro účely čl. 4 Protokolu č. 7 trestní povahy. Nerozporovala navíc ani, že tato dvě rozhodnutí se tškala stejných skutkových okolností (viz bod 85. výše). Soud nevidí žádný důvod pro odlišný závēr.

90. Zůstāvā proto k posouzení, jestli došlo ve stěžovatelově případě ke zdvojení řízení.

91. Soud zjišťuje, že vlāda taktēž uznala, že rozhodnutí stātního zastupitelství o zastavení řízení vedeného proti stěžovateli představovalo „odsouzení“ v hmotněprávním významu tohoto pojmu (viz bod 85. výše). Soud neshledāvā žádné důvody pro odlišný závēr.

92. Soud navíc již rozhodl, navzdory opačným argumentům vlādy, že výše zmínēné rozhodnutí bylo konečné ve smyslu Úmluvy v době, kdy dne 13. 8. 2014 nadřizene stātní zastupitelství využilo své pravomoci k obnovē trestního řízení vedeného proti stěžovateli (viz bod 58. výše).

93. Rozhodnutí nadřizeneho stātního zastupitelství o obnovē řízení ukončeného konečným odsouzením, které je výsledkem pouhého nového zhodnocení skutečností ve svētle použitelného práva za absence objevujících se nových nebo novē zjištēných skutečností, důkazů nebo zjištění zásadní procesní vady tškající se tohoto řízení, podle judikatury Soudu není pokryto výjimečnými okolnostmi odkazovanými v čl. 4 odst. 2 Protokolu č. 7 Úmluvy ospravedlňujícími možnou obnovu řízení (viz Mihalache, cit. výše, body 135.–137.).

94. V projednávaném případě nadřízené státní zastupitelství a soudce v přípravném řízení svá rozhodnutí učinili na základě stejného obsahu spisu jako státní zastupitelství, aniž by byly přidány či provedeny nové důkazy. Obnovení řízení tudíž nebylo opodstatněno objevením nových nebo nově zjištěných skutečností.

95. Mimoto z rozhodnutí ze dne 13. 8. 2014 a mezitímního rozsudku ze dne 24. 9. 2014 vyplývá, že obnova řízení byla odůvodněna rozdílným výkladem příslušných právních předpisů a hodnocení skutkových okolností případu nadřízeným státním zastupitelstvím a soudcem v přípravném řízení. Věc měla být podle jejich mínění přezkoumána v oblasti působnosti trestního soudu a nemohla být považována za mající „minimální dopad“, jejímž následkem je pouze „správní“ pokuta (viz body 9–13.).

96. Vláda poukázala na to, že rozhodující soudy vzaly při posuzování případu v potaz také skutečnost, že stěžovatel se předmětného skutku dopustil během zkušební doby podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody v trvání dvou měsíců, jenž mu byl uložen za předchozí trestný čin (viz bod 86. výše). Soud však shledává, že vláda uznala, že nadřízené státní zastupitelství ani soudce v přípravném řízení ve svých rozhodnutích o obnově řízení proti stěžovateli na tento důvod nespolehali (viz bod 87. výše). Soud tudíž považuje za obtížné přijmout, že by se jednalo o jeden z důvodů podněcujících obnovu řízení vedeného proti stěžovateli.

97. Dokonce i za předpokladu, že by mohl Soud souhlasit s tím, že obnova řízení vedeného proti stěžovateli byla vyvolána chybami způsobenými státním zastupitelstvím při posuzování konkrétních skutkových okolností stěžovatelova případu ve světle použitelných předpisů, opakuje, že chyby nebo vady způsobené státními orgány by měly sloužit ve prospěch obviněného. Jinými slovy, riziko jakékoli chyby učiněné orgány činnými v trestním řízení, a to včetně soudů, musí být neseno státem, a vady nesmí být napraveny na úkor dotčené osoby (viz rozsudek ze dne 24. 5. 2007, Radchikov proti Rusku, č. 65582/01, bod 50.).

98. Samotná úvaha, že vyšetřování ve stěžovatelově případě vedlo k chybnému zastavení řízení, nemůže sama o sobě, za absence vad soudní příslušnosti, vážných porušení procesních ustanovení, zneužití pravomoci, zjevných vad v použití hmotného práva nebo jiných závažných důvodů vyplývajících ze zájmů spravedlnosti, ukazovat na přítomnost zásadní vady v předcházejícím řízení. V opačném případě by bylo břemeno důsledků nedostatku pečlivosti vyšetřovacích orgánů během přípravného řízení přeneseno zcela na stěžovatele a – mnohem důležitěji – samotné tvrzení o nedostatku či selhání ve vyšetřování, bez ohledu na to jak drobné či bezvýznamné by bylo, by vytvořilo neomezené možnosti pro státní zastupitelství, aby postup zneužívalo požadováním obnovy skončených řízení (viz tamtéž bod 48.).

99. Soud tudíž nemůže souhlasit s tvrzením vlády, že obnova trestního řízení vedeného proti stěžovateli byla odůvodněna zásadní vadou v předcházejícím řízení (viz bod 86. výše).

100. S ohledem na výše uvedené je Soud toho názoru, že důvody poskytnuté nadřízeným státním zastupitelstvím a soudcem v přípravném řízení pro opodstatnění obnovy řízení na základě rozhodnutí ze dne 13. 8. 2014 jsou v rozporu s přísnými podmínkami určenými čl. 4 odst. 2 Protokolu č. 7. Obnova řízení v projednávaném případě tudíž nebyla odůvodněna výjimkou stanovenou v tomto ustanovení.

101. Z uvedeného vyplývá, že stěžovatel byl odsouzen na základě rozhodnutí ze dne 4. 11. 2013, které bylo konečné v době, kdy bylo jeho další stíhání započato rozhodnutími ze dne 13. 8. a 24. 9. 2014. Vzhledem k tomu, že v projednávaném případě nenastala žádná ze situací povolujících kombinaci (viz rozsudek velkého senátu ze dne 15. 11. 2016, A a B proti Norsku, č. 24130/11 a 29758/11, body 112.-134.) či obnovu řízení, Soud uzavírá, že stěžovatel byl v rozporu se zásadou *ne bis in idem* stíhán dvakrát pro týž trestný čin.

102. Došlo tudíž k porušení čl. 4 protokolu č. 7 Úmluvy.

IV. POUŽITÍ ČL. 41 ÚMLUVY

(...)

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. Prohlašuje stížnost podle čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy za přijatelnou a zbytek stížnosti za nepřijatelný;

2. Rozhoduje, že došlo k porušení čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy;

(...)

SOUHLASNÉ STANOVISKO SOUDCE GROZEVA

1. Přestože plně souhlasím s vypořádáním obou námitek podle čl. 6 v projednávaném případě jako nepřijatelných, mám závažné výhrady vůči důvodům, na jejichž základě byla první z nich prohlášena většinou za nepřijatelnou. Protože tento problém sahá až k samotným základům pravidel výkladu a používání čl. 6 Úmluvy, zasluhuje si samostatné stanovisko.

2. Tato část stěžovatelovy stížnosti se týká rozhodnutí soudce v přípravném řízení o obnově trestního řízení a údajného porušení jeho práv v důsledku porušení jeho práv na obhajobu, rovnost zbraní a právní jistotu v tomto řízení. Většina se rozhodla považovat řízení o obnově vedené soudcem v přípravném řízení za samostatné řízení se všemi zárukami čl. 6. A protože byla stížnost podána Soudu více než šest měsíců po rozhodnutí soudce v přípravném řízení, byla většinou prohlášena za nepřijatelnou pro překročení šestiměsíční lhůty.

3. Můj nesouhlas se vztahuje k tomu, zda může být čl. 6 používán samostatně na rozdílná stadia vnitrostátního trestního řízení, v tomto případě k rozhodnutí soudce v přípravném řízení vznést trestní obvinění vůči stěžovateli před vnitrostátními soudy. Soud v minulosti soustavně judikoval, že tak tomu není, neboť primárním účelem čl. 6 Úmluvy, pokud jde o trestní řízení, je zajištění spravedlivého procesu „soudem“, který rozhodne o „oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění“. Konečné rozhodnutí o trestním obvinění bylo soustavně interpretováno – v souladu s vnitrostátním právem – jako konečné rozhodnutí prohlašující obviněného za vinného či nevinného a obsahující konečný trest, který je mu ukládán. Soud v důsledku toho odmítal používat záruky čl. 6 na jakákoli samostatná řízení, která mohou existovat podle vnitrostátního práva, a namísto toho prováděl celkovou analýzu spravedlivosti trestního řízení.

4. Jak Soud uvádí v jednom z mnoha zdrojů, primárním úkolem Soudu je hodnotit celkovou spravedlivost trestního řízení. Dodržování požadavků spravedlivého procesu musí být přezkoumáváno v každém případě s ohledem na vývoj řízení jako celku, a nikoli na základě izolovaného zvážení jednoho konkrétního aspektu či jedné konkrétní události (viz rozsudek velkého senátu ze dne 13. 9. 2016, Ibrahim a ostatní proti Spojenému království, č. 50541/08 a 3 další, body 250.–251.). Důvodem pro tento přístup je samozřejmě umožnit vnitrostátním soudům napravit jakékoli nedostatky předtím, než se věc dostane k Soudu.

5. Toto neznamená, že události v takových samostatných řízeních, zvláště v přípravném řízení, nebudou mít žádnou relevanci pro celkovou spravedlivost trestního řízení. Soud již uznal, že čl. 6 se použije na přípravné řízení – především práva zaručená podle čl. 6 odst. 3 – a že „[čl. 6 odst. 3] může být relevantní, než je případ odeslán soudu, pokud a do té míry, nakolik mohla být spravedlivost řízení závažně narušena počátečním porušením jeho ustanovení“ (viz

rozsudek velkého senátu ze dne 20. 10. 2015, Dvorski proti Chorvatsku, č. 25703/11, bod 76.). Výslovně judikoval, že nelze vyloučit existenci konkrétního faktoru, který bude natolik rozhodující, že umožní, aby byla spravedlivost procesu hodnocena v dřívějším stadiu řízení. V této souvislosti, když byla procesní vada identifikována, je v první řadě na vnitrostátních soudech, aby provedly zhodnocení, zda byl tento procesní nedostatek napraven v následujícím řízení, neboť nedostatek takového zhodnocení je sám o sobě na první pohled nekompatibilní s požadavky spravedlivého procesu podle čl. 6 Úmluvy (viz rozsudek velkého senátu ze dne 12. 5. 2017, Simeonovi proti Bulharsku, č. 21980/04, bod 113., a rozsudek ze dne 28. 1. 2020, Mehmet Zeki Çelebi proti Turecku, č. 27582/07, bod 51.). Soud přesto důsledně odmítal samostatně přezkoumávat události ze stadia přípravného řízení a důsledně je přezkoumával v souvislosti s následujícím soudním stádiem. Tímto způsobem mohl Soud konkrétně prozkoumat, zda údajná porušení ve stadiu přípravného řízení narušila spravedlivost soudního procesu a zda nalézací a odvolací soud přijaly kroky k napravení tohoto narušení.

6. Možná je situace taková, že vnitrostátní právo poskytuje pokročilé procesní záruky v určitých krocích vnitrostátního řízení, včetně kontradiktorního řízení a možnosti odvolání k vyšší instanci, jak rumunský ústavní soud judikoval ve vztahu k jednání soudce v přípravném řízení (viz body 42.–44. rozsudku). Jak nejlépe zorganizovat trestní řízení, aby byla vyvážena nesčetná zapojená práva a zájmy za účelem dosažení účinného a spravedlivého soudního procesu, však zůstává vnitrostátním rozhodnutím. Není to však něco, co je vyžadováno Úmluvou nebo zasluhuje samostatnou analýzu Soudem stran dodržování jejího čl. 6.

7. Co se týče okolností projednávaného případu, stěžovatel namítl, že *„obnova trestního řízení a jeho odsouzení porušila jeho práva na obhajobu a rovnost zbraní ... protože zákonnost rozhodnutí o obnově řízení byla přezkoumána soudcem v přípravném řízení v jeho nepřítomnosti, aniž by byl předvolán“* (viz bod 46. rozsudku). Při využití standardního přístupu Soudu by první otázkou k zodpovězení mělo být, zda údajné porušení závažně narušilo stěžovatelův následující soudní proces. Pro mě je odpověď na tuto otázku jasné ne. Je tomu tak proto, že Úmluva negarantuje žádné právo na soudní přezkum rozhodnutí o vznesení trestního obvinění před soudy, právní argumenty předložené stěžovatelem byly přezkoumány vnitrostátními soudy a jeho schopnost vybudovat účinnou obhajobu nebyla omezena (viz body 28.–29. rozsudku). Nevidím v analýze vnitrostátních soudů nic, s čím by se dalo nesouhlasit. V důsledku toho je tato stížnost zjevně neopodstatněná a nepřijatelná z tohoto důvodu.

(zpracovali JUDr. Ivo Kouřil a Mgr. Bc. Kamila Tokošová)